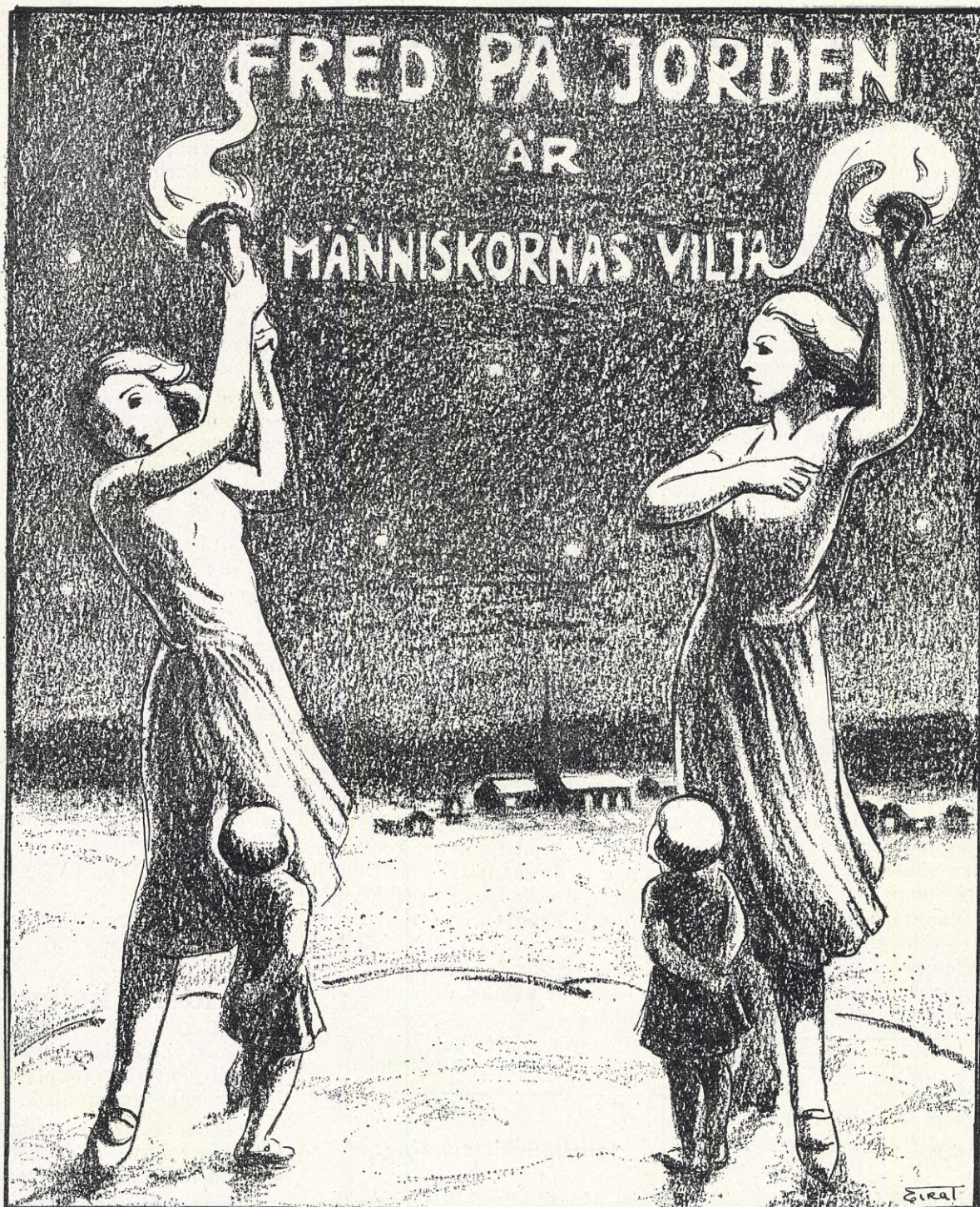

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

MORGONBRIS

JULNUMMER 1929

25:te årg.

Nummer 12

Pris 25 öre

”Längtan blev deras arvedel.”

Framför mej står invalidmonumentet på Trälleborgs kyrkogård. En stor gemensam grav på vilken konstnären rest ett monument — en hög granitsockel och där på toppen sitter en örn med näbben mot skyn i skriande fasa och sorg över makén, som ligger död med utbredda slappa vingar vid sockelns fot. Många, många äro de underliga namnen på de här under sovande. Jag ser orden som konstnären där på sockeln ristat in — och jag gripes av samma förnimmelse som då jag hör vacker musik eller erfar något förut aldrig upplevat — eller något i mitt liv djupt ingripande, vilket inverkat på livsytringarna. Där står det:

— Längtan blev deras arvedel.

Jag ser dem en för en, dessa stympade, sargade, aldrig helt till kropp eller själ hugsvälade. Vad betydde plågan i ett ben eller arm mot våndan, tanken, den förintande vissheten att hem, hem skulle de aldrig mera komma. En satt där med bilden av ett nybyggt hem med hustrun i avlägsenhetens förklarande skimmer — hans kropp skalv av begär efter hennes ljuvlighet och hans själ trådde efter hennes moderlighet — han visste det — aldrig...

Där satt en annan med lillminstingens prat i minnet och han stryker sitt skägg så säkert tycktes det honom att pysen rev i hårtussarna — en tår faller, ack, famnen är så tom — vem ska den lille få kalla far och

hur blir denne mot det lilla, lilla livet? Ack! — tusende frågor — och aldrig, aldrig något svar.

Där sitta de, alla dessa som kysst och blivit kyssta, som veta att där borta någonstädes sitter en tös med ett radband eller en bönbok, ögonen glänsa av ångest och själen hänger i ögonen då Mariabilden bestormas av brinnande böner. — Huru länge ska de bedja, vänta. Vem kommer efter, vem tar min sköna? Vad betyder det att ögat flög bort eller att benet är krossat, mot kvalen som martera, tvivlet som leder till helvetets branta trappa — ack, så trötta, så intill döden trötta hänga de med, medan invalidtågen rusa genom det långa okända landet där barnen le och kvinnorna sakna sorgedok. Åkarna äro gröna och husen sakna karteschhål. Vad betyder det att magen är tom, att bröstet är sargat, mot kvalen — denna allt förtärande längtan, denna lust till livet, till hemmet. — Vad jag förstår dem, känner deras längtan — deras pina, sargade själs rop. Dom tar mej i besittning, har intet förbarmande med min ångest — de betvinga mej — det skriar ur orden: ”längtan blev deras arvedel” — det kvider ur munnen — du ska göra det! Du och de andra! Du är mor. — Du känner ansvaret. Längta, längta, som vi gjort. — Känn våra kval — hör hur vi frågat — blir det fred, få vi fara hem — du är kvinna, du är mor, du förstår!

Kvinnorna, mödrarna, ska' göra det, fred — tro på fredsmedlens

positivitet. Kraften att inympa kärlekens allt betvingande makt ha vi. Förnuftet måste segra över råhet och barbariska metoder.

Barnasjälen är mjuk och böjlig — är det en tapper själ i en sund kropp blir sådden god. Barnen äro som guldax i vår herres åker — det är på oss det beror hur skörden blir — vi äro ock medansvariga för med vilka medel en gång i tiden skörden mejas.

Frid på jorden, till människorna en god vilja — julefrid och helgdagsklang, vit snö med rimfrost och röda barnakinder vid världens underbaraste julgran, se där bilden av årets heligaste helg.

Mätte vi aldrig — minst i denna av oss alla så efterlängtrade tid, glömma — mätte deras längtan — som till lön för alla offer och all sin möda endast fick en grav i ett främmande land — icke ha sopats bort av vinden, låt det leva, gro och mana till handling.

Fred — hur de längtade...

Längta lika intensivt och handla — tro på fredsidéns bärighet — resultatet ska' dina och våra barn erfara.

Disa Västberg.

Tidens kalender.

Denna välkända publikation hävdar alltjämt sin rangplats som vår bästa medborgarhandbok.

Dess stora, ärligen stigande upplaga visar också, att den blivit uppskattad i allt vidare kretsar.

Genom den mångfald av förträffliga artiklar och åskådliga illustrationsmaterial samt den mängd av tabeller, statistik m. m. som varje ny årgång bjuder, har denna kalender blivit en oundgänglig uppslagsbok till dagligt bruk för varje person med allmänna intressen.

Att redogöra för innehållet i den nya årgångens upplaga anses obehövt, då givetvis det stora flertalet av läsarna själva skaffa sig sitt eget exemplar.

En praktisk julklapp.

GOD JUL

och tack för gott samarbete under det gångna året.

GOTT NYTT ÅR

med förhoppning om ett kommande lyckosamt år för medlemmarna och för vår rörelse.

Förbundsstyrelsen.

MORGONBRIS' alla vänner, läsare, medarbetare, kommissionärer och gynnare önskas

God Jul och Gott Nytt År!

Morgonbris' Redaktion och Expedition.

Innehållsförteckning:

Längtan blev deras arvedel av Disa Västberg.

Kring Julaby kommunala julgran av Lei.

Ett nytt tidsskede av A. V.

Vad har nykterhetsarbetet betydtt för hemmen, för kvinnorna? av Disa Västberg och Stina Wäglund.

Morgonbris tjugufem år av S. V.

Några ord om teater av Fredrik Ström.

Pipar-Gövin, sockentiggerskan, av Astrid Forsberg.

På färdevägar av Hulda Flood.

Jul- och nyårshälsningar.

Dikter.

Litteraturanmärkingar m. m.

Kring Julaby kommunala julgran.

Torget ligger mitt i byn. Vid midsommartid grönskar det med högt gräs mellan kullerstenarna, men nu vid juletid ligger där mjuk, vit snö som till och med döljer spåren efter byns julkommers. Och så finns där en stor gran, hela byns gran, den kommunala granen, full med små elektriska lampor och en röd stjärna högst uppe i toppen.

Det är en ståtlig gran, den kommunala granen i Julaby. Den bildar en ljuskrets kring sig, och den där ljuskretsen riktigt lyser på tystnaden och ensligheten i byn. Men så är det också juldagskväll, och då håller folk sig ju mest inomhus.

Det vilar en säregen stämning över en sådan liten by, när skymningen faller över årets juldag. Bakom fällda rullgardiner lyser ljus och en och annan snöflinga börjar falla, men det vill inte komma i gång med snöandet riktigt, fastän molnen hängtunga över trakten hela dagen. Ett snöfall, ett ordentligt snöfall, som bygger höga drivor kring husknutarna, skulle liksom stora tystnaden och friden. Det får vara tills anandagen, för då har allting lov att röra på sig, naturen likaväl som människorna.

Men det var nu Julaby stora julgran... den står där alltjämt och lyser på tystnaden, fastän sista tåg har gått och ingen katt syns ute ens. Det är nästan kusligt, när någonting så där direkt pekar på tystnaden och visar den offentligt. Tyst-

naden skall man höra och känna, men man skall inte kunna se den. Då förlorar den all sin mystik och ro, blir kall och obarmhärtig, ett riktigt ljusspöke på juldagskvällen, då allt annat är mörkt och vilsamt. Men Julaby julgran väntar på någonting.

I vardagslag är byn helt anorlunda. Då är den ett modernt industrisamhälle med sju stora fabriker och sju stora pampar, som bestämma väl och ve över en stor skara arbetare. Just denna jul är julfriden över Julaby som lugnet före stormen, ty på året bryter strejken ut med nöd och elände i de många arbetarehemmen.

En herre i päls dyker plötsligt upp i ljuskretsen kring granen på torget. Det är en av byns sju pampar, han stannar och tittar på trädet en stund och skall just till att gå vidare, då en annan herre i päls säger go' afton och go' jul. Det är pampen nummer två i byn. De byta några ord och ämna skiljas, när en tredje herre i päls, bypampen nummer tre, glider in i ljuskretsen.

— Nej, det var då för märkvärdigt, säger en. Har vi stämt möte här eller vad ska detta betyda.
— Dåligt samvete, ha, ha, skrat-

M. I.

GAHNS
UPSALA

vid **BYK** och **BAK**
vid **TVÄTT** och **STÖK**

bliva händerna spruckna och röda. Men detta vanprydande och plägsamma obehag kan man numera lätt avlägsna. Gnid blott in händerna efter slutade bestyr med litet GAHNS MANIOL, som botar och helar all narighet och gör handen vit och vacker.

MANIOL

HÄNDERNAS BESKYDDARE

tar en fjärde pampig röst. Jaså, herrarna har inte heller julefrid.

Det är Antonsson, han med den största fabriken och den, som hela tiden varit emot den väntande striden och endast motvilligt böjt sig för de sex andra, som inte velat höra på hans sociala funderingar. Ingen säger något till svar på hans ord, men alla titta i smyg på varandra.

— Nej, det här blir för kusligt, säger en till slut. Se där, där kommer minsann Johnsson också. Väntar vi ett par minuter till blir vi alla sju.

Vad det nu berodde på — men efter en stund stod verkligen en grupp av sju pälsklädda herrar och stirrade ömsom på varandra, ömsom på den kommunala granen, som i sin tur sände sitt kalla, skarpa ljus ner på dem. Runt omkring sov Julaby sin julnattssömn, men Julaby sju pampar kände sig otäckt vakna och fridlösa, där de stodo i ljuskretsen.

— Ett välordnat samhälle annars, säger en av dem och bryter tystnaden. Hans ord avslöja, att alla tänka på samma sak.

— Jo vars, bara folket inte var så förbannat missnöjda och socialistiska här. Men med sju goda viljor ska vi väl knäcka dem.

Orden falla obegripligt klara och kalla i tystnaden och ljusen i granen bli liksom intensivare. De sju herrarna stå moltysta, alla vilja gå, men ingen förmår röra på sig. Det är precis som om en osynlig makt hölle dem kvar. En otäckt stämning bemäktigar sig den lilla gruppen. Och granen lyser skarpare och skarpare på deras ansikten. Det är som om hela Julaby vånda och ängslan inför det nya året koncentrerats kring de sju denna osaliga julnatt. En av dem tar av pälsmössan och torkar kallsvetten från pannan. En annan harklar sig, som ville han säga något, men han förmår inte. En snövind kommer tung och suckar genom granen, suckar vidare över de sovande husen och fabriken och försvinner i skogarna åt norr, tar till i styrka och kommer igen, samlar sig till ett riktigt ängestjut och rister och skakar i den stora granen. Men ljusen blinka lika obevekligt mellan snöflingorna, som börja virvla allt tätare, tills snöstormen är i full gång. De sju pamparna röra sig inte ur fläcken, men sex par ögon äro riktade mot Antonson, han som talade så varmt för julfriden i samhället på sista sammanträdet. Antonson förstär och provar att säga något, men också han har svårt för att få mål i mun. Slutligen säger han endast:

— Ja, då det blir väl så.

De sex andra nicka och i samma stund mojar stormen av. Snöflingorna dala ljudlöst och fridfullt genom luften, sju pampar glida moltysta ut ur ljuskretsen och försvinna i mörkret. Och ljusen i Julaby kommunala gran slockna äntligen.

Men när Julaby arbetare tredjedag jul började vändas på bygatan, där snöplogen gått fram, gick ett rykte från man till man: "Det blir ingen strejk. De har hängt opp ett stort plakat på granen på torget."

Och mycket riktigt. Som en annan julklapp hängde där ett väldigt plakat på den kommunala granen med kungörelse om, att arbetet skulle fortsätta på de begärda villkoren efter nyår och att nya förhandlingar skulle äga rum efter helgen. Folkskaran blir allt större och större, och till sist uppenbara sig sju pälsklädda herrar, Antonson i spetsen.

— Du får tala, säga de andra sex.

Och Antonson talar:

— Se det var så, att... att vi möttes... råkade mötas här just vid granen på själva julnatten... hur det nu kom sig. Och rätt som vi stod där alla sju blev det liksom lite kusligt. Det var som om ångesten och skräcken från de många hemmen här i Julaby stämt möte med oss just här och... och... nu har vi tänkt, vi sju, att slå oss ihop och göra Julaby till ett... hm... ett mönstersamhälle... men... det... under förutsättning naturligtvis, att samarbete kommer till stånd också från er sida... en stor plan, som ni förstå. Så möts vi efter helgen då?... Och, ja det var så sant, vi hade också tänkt bättra på julefriden här i byn, för det var en... hm... otäckt julnatt, den sista, så att alla arbetarna ha en extra veckolön att hämta före nyår på kontoren.

Nu lysa ljusen i Julaby kommunala gran inte längre kallt och obarmhärtigt på folket i Julaby och dess sju pampar. Det har kommit något varmt och glatt i allas ögon, och granens lampor blinka "Gott nytt år" varenda kväll, precis som om de vore levande ljus. Le i.

Gott humör.

sen längre tid för endast en krona och femtio öre erhåller genast envar, som förskaffar sig *Spelorrrens visor*, vilka nu utgivits å Tidens förlag.

Social-Demokratens läsare ha under det

Jullektyr för det yngre släktet.

Enligt hävdvunnen sed sväller den litteratur som förbindes med julfirandet till allt större proportioner för varje år. Från denna regel gör den för barn avsedda julläsningen intet undantag.

Den största furnissören av denna barnens speciella jullektyr, *Folkskolans Barntidnings A.-B.*, har även nu utgivit ett stort antal olika alster, tillgodoseende olika åldrar och smak, bland såväl gossar som flickor inom den unga krets dess publik innesluter landet över.

Det är som vanligt små sagoböcker för de nyss läskunniga och sedan varierande alster upp till den lektyr som avser att fylla behovet hos de större och äldre barnen av förströelseläsning.

Vi kunna här ej uppräknat alla de många färggranna små böckerna utan endast registrera att urvalet är rikhaltigt och välförsett för tillgodoseende av den fantasi och längtan som barnen förbinda med den av dem längtansfullt motsedda midvinterfesten.

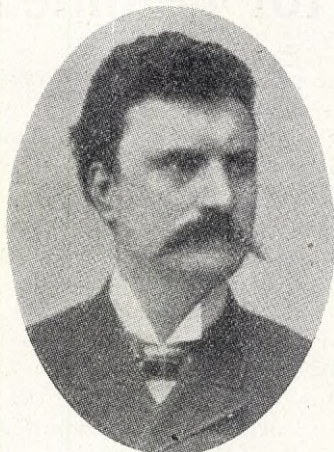
gångna året många gånger hjärtligt skratat åt Spelorrrens fyndiga sätt att återgiva remarkabla händelser i visans form, sångbara efter gamla kända melodier.

Nu ges tillfälle för det övriga landets gladlynta medborgare att göra denna glädjespridares bekantskap.

Ett nytt tidsskede.

Eäv. Wavrinsky.

Oskar Eklund.

Johan Bergman.

Den stora folkrörelse, vars främsta organisation nyligen firat sitt femtioårsjubileum, blev med sitt introducerande i vårt nordliga land ett av de första tecknen på, att en tid med nya åskådningar på hittills gängse förhållanden skulle bana sin väg bland Sveriges folk.

För femtio år sedan var den allmänna dryckesleden i vårt land en tradition, varpå sågs med andra ögon än nu. Den uppfattning, som dittills förhärskat angående ifrågavarande bruk, var självklart ett av de allra främsta hindren för folkets höjande på nästan alla områden.

Man kan därför förstå vilken revolution i tänkesättet nykterhetsrörelsen, allt eftersom den vann mark, åstadkom, ej endast beträffande nykterhetsspörsmålet utan även på en mängd rent personliga som samhälleliga områden. Där man småningom började se på annat sätt än förr, allt efter som folkets egen självuppfostran fick verka.

Folkets egen självuppfostran torde väl också vara det bästa uttrycket man kan ge, för vad denna i början både föraktade och fruktade, men framför allt välbehövlige rörelse ville och ansåg, och också till en del lyckats utföra.

Som alla andra ingripande folkrörelser sågs även denna med ovilja av de mäktiga och av dessa, som förde namnkristendomens talan.

Det är framför allt den organisation, vilken nu firat sitt femtioårsjubileum, Godtemplarorden, som varit kärnan uti och tongivande inom den svenska nykterhetsrörelsen.

Inom denna ordenssammanslutning har fostrats och skolats ett betydande antal av de personer, som senare intagit en verksam och i många fall ledande ställning inom landets kommunala och politiska liv, såväl inom senare utgrenat föreningsarbete, framför allt inom arbetarrörelsens olika verksamhetsområden.

Att godtemplarorden fick en efter dåtida förhållanden så enorm tillslutning i vårt land, jämfört med andra likartade länder, berodde nog ej enbart på dess väsentliga huvuduppgift, utan till stor del även på att den var den då enda och första sammanslutningsform i vårt land, som gav den yngre, intelligentare delen av folket, såväl kvinnor som män, tillfälle att under nya tilltalande former odla sitt intellekt, bedriva personlig självverksamhet i stor utsträckning, genom ordens vittutgrenade arbetsmetoder, och ej minst att under städade former även få tillfälle till ett mer förädlad nöjesliv. Den s. k. "tråkigheten på

Brist på sol ger glämig hy

På sommaren får hyn för mycket sol, men nu får den för litet — blodcirkulationen blir ej tillräckligt livlig för att hyn skall behålla sin friskhet. Ett utmärkt medel häremot är att behandla hyn med det stimulerande Otonic-ansiktsvatten under Amarantstunden på kvällen.

Låt det bli en vana, ett behov att varje kväll rengöra porerna med Amarant Coldcream. Klappa in denna i huden på ansikte och hals med fingertoppar-

na, låt den sitta någon minut innan Ni torkar bort den. Klappa därpå in Amarant Otonic i hyn — det ger hyn friskhet, finhet och ungdomlig fasthet. Framför allt är det välgörande vid slapp eller grov hy, vid alltför fet och storporig hy.

Skydda sedan alltid innan Ni går ut den nu rena och friskahyn med ett osynligt lager Amarant Snöcream, som också är ett utmärkt puderunderlag, som gör att pudret ej kan skada.

amarant

Coldcream
-nattcream-

Otonic
-ansiktsvatten-

Snöcream
-dagcream-

Tillverkare: A.-B. OXYGENOL, Stockholm, Kungl. Hovleverantör

landsbygden" fick i logerna en naturligt utlösning.

Överallt i vårt långsträckta land har ordens loger banat sig fram och verkat som folkuppfostrande medborgarskolor, rödjande väg för andra humanitära strävanden.

På nittioalet torde väl orden, om ej till medlemsantalet så till själva andan och den trosvisa optimismen, stått på sin höjdpunkt. Ett logemöte på den tiden var alltid för flertalet deltagare en fest! Allt vad orten hade av radikalism och framtidssträvanden fanns mestadels samlat i platsens godtemplarloge.

Överdelt för gemene man är den medborgarskola, som godtemplarlager, där de varit som bäst, var på sin ort utgjort.

Världskriget med dess följdföreteelser förorsakade en tillbakagång för den organiserade nykterhetsrörelsen och jämväl även för godtemplarorden. På senare tid ha heller ej saknats exempel på, huru förut övertygade godtemplare blivit ganska övermaga och ironiserat, under oförståendes livliga applåder, över "cenakelkulturen". Nå, dylikt får en stor folkrörelse finna sig uti och ej ta sig för hårt av utan medelst oavlatligt höjande av den andliga nivån visa, att ej avigsidans skuggor utan det bästa och väsentligaste i strävandet äro normgivande.

Att godtemplarorden förlorat något av sin utvecklingsmöjlighet ligger i sakens natur. Alla de, som förr voro mest verksamma inom orden, äro nu engagerade direkt i det medborgerliga samhällsarbetet eller inom andra viktiga folkrörelser, där de ha tillfälle att omsätta den utbildning och erfarenhet de inom ordensarbetet inhämtat.

Naturligtvis är ingenting lättare än att kritiskt peka på en rörelses missgrepp och försyndelser, och då en stor sammanslutning väl blir i åtskilliga avseenden som dess medlemmar äro funtade, så måste det ju bli en del mindre önskvärdt, som organisationen ej kan undgå att präglas av. Här har emellertid avsikten ej varit att göra någon analys utan endast att helt knapphändigt inregistrera ett tidsskedes tillryggaliggande av en av vårt lands samtida största sammanslutningar för ett ideellt strävande.

A. V.

*

A bilderna härövan synas tre av den svenska godtemplarordens mera bemärkta veteraner.

Direktör *Edv. Wawrinsky*. En längre tid chef för den internationella godtemplaror-

Vad har nykterhetsarbetet betytt för hemmen, för kvinnorna?

Vad nykterhetsarbetet betytt för hemmen, för kvinnorna?

Personifierat i Goodtemplarorden är arbetet positivt. Dess arbete sträcker sig över en värld, och där i hemmen har den stärkt och ammat det moraliska renlighetskravet — den har skapat disciplin och självtukt. Den har hos massor av människor spänt självkänslan — människovärdet, det sövda eller aldrig väckta. Jag känner bäst till sågverks- och industrisamhällena i Norrland, men antar att inställningen till vissa saker är enahanda lite varstans. Goodtemplarorden är stark och jag vet vad den betytt för arbetareklassen. Den har en gång i tiden hjälpt till att föda det heliga missnöjet. Med nyktra ögon såg och erfor man på annat sätt än i spritbedövadt tillstånd. Fast ännu är det mer än sanning att man här som på andra håll finner grupper av arbetare, som manligt gå till strid för ören, medan man strax efter saklöst kan slänga bort kronor på sprit, vilket visar att ännu ha de förkättrade nykterhetsorganisationerna en hel del att uträtta.

Goodtemplarorden har skapat en bärig grund för den nya tiden och dess folk. Ansvaret för det egna jaget, liksom den altruistiska inställningen pockade på kunskap. Kunskapen förde fram krav på skönhetsvärden, vilka förut varit okända.

Man kom att bedöma sig själv och sina handlingar i ett klarare ljus, därav förstås att studiecirkelverksamheten hade en sådan fast mark före A. B. F:s tillblivelse, vilken numera börjar tränga den förra litet på sidan.

Hemmen är ju kvinnans huvudsakliga vistelseplats. Det är hon

den och den över större delen av världen mest kände godtemplaren. Som känt en av vårt lands mest verksamma personer inom senare tiders olikartade humanitära strävanden.

Direktör *Oskar Eklund*. Har nästan från ordens införande och till nu stått i centrum av ordens ledning. Nämnes numera som dess grand old man.

Professor *Johan Bergman*. Vitter och lärd. Deltar aktivt på skiftande områden som en av den intellektuella samtidens ivrigaste förespråkare för de idéer godtemplarorden symboliserar.

Disa Västberg.

som ska ge liv och själ åt hemmet. Då förstås också vad det betyder för ett land att i hemmens vårdarinnor se fysiskt och moraliskt starka och friska kvinnor. Men kan hemlivet och samlevnaden få ljuvhetens och harmoniens skira, rena luft om olustkänslor komma att härska, vilket givetvis blir en följd där otrygg ekonomi och en rå, ohyfsad ton finnes, vilket oftast har funnits och finns i hem där en av makarna älskar sprit?

Se till de vackra egnahemmen, som nu hålla på att uttränga de fula kasernerna, bolagen på sin tid packade in familjerna uti. Inte har det varit ovanligt att finna familjer upp till 10 och 12 personer i ett enda rum. Där föddes barnen, där dog någon. Man skurade, tvättade kläder, bakade, lagade mat etc. i detta enda bås, som skulle kallas hem. Undra på, att det finns ungdomar, som lärt att älska krogen och dansbanan!

De vackra hemmen, den hyfsade tonen, sättet att kläda sig, att tala, laga mat och fostra barn, allt detta är ett led i ett långt och stort kulturarbete, i vilket nykterhetsorganisationen har förstfödslorett.

Samhället har vunnit på detta. Ett exempel: På en plats jag känner till fanns det för en 25 à 30 år sedan unga män, vilka trots att staden låg på en mils avstånd aldrig varit dit. Man hade aldrig använt ytterrock eller stärkkrage — literflaskan och kortleken i en backe var nog. Nu sitta de med i kommunalfullmäktige och i styrelser och äro helt enkelt en

heder för sin by och sin klass — man kan icke nonchalera sådant. Alla dessa yttranden få dock icke tas på det sättet att allt arbetets folk var en hord av ohyfsade sällar. Då, som nu, fanns resliga stammar av gott virke. Det är endast ytt-

Stina Wågland.

ringarna, som drog ned, vi vill se i det ljus de lyste på sin tid.

Men ansvar förpliktar. Idéerna bäras av människor — men om ytlighet, förfleckning och nonchalans börja tränga åt sidan det ideella, det bäriga i en rörelse, måste tillbakagång bli en följd. Beror detta på föräldrade former — eller på människorna? Ja, inte skulle en rörelse som goodtemplarorden förlora på att diskutera den frågan.

Fru Stina Wågland i Östersund skriver, att goodtemplarorden har för Sverges arbetare- och bondeklass varit den stora medborgarskolan.

På den tiden att kvinnorösträttens förkämpar reste omkring i Sverges land för att intressera kvinnorna för att sluta upp kring kvinnornas krav på medborgarrätt och medborgarsvar, så visade det sig att där man lyckades intressera någon kvinna, som tillhörde goodtemplarorden, så gick det bra att få en förening till stånd. Goodtemplarkvinnorna voro parlamentariskt skolade och kände till föreningsarbete på ett helt annat sätt än dem, som förut ej deltagit i någon förening. Ja, dessa kvinnor voro i mångt och mycket dem överlägsna, som hade rätt så god skolunderbyggnad.

Samma erfarenhet gjorde Vita Bandets förkämpar bland kvinnorna. Det sades många gånger att kvinnorna inom goodtemplarorden ej gjorde annan nytta än kokade kaffe, men vill man vara ärlig mot kvinnorna så måste man erkänna att de inom denna orden fyllt många värv och gjort

Vindlek.

Stormhjärta, Vindlek och Sol.

Det är du.

Du kan brusa och storma som nordan,

när den härjar i lövslitna snår.

Du kan leka som smek på en vårdagsfiol.

*Hög lärksång i skyn under solen
och en barnkinds darrande tår —
allt är du.*

*Du är ungliv, det spädaste spröda,
som har dansat i skor,
som har jublat ett lov
för att livet har givits i skänk,
för att kinderna äro så röda
och ögon ha vårhimmelsblänk.*

*Och jag sitter här, ung under solen
men gammal för allt som är ungt,
och ser huru vintrarna snöa
på stigar där jag har lekt,
och ser huru vårarna töa
för allt som är milt och vekt —
medan höstarna ryta i fjärran
och sommaren mognar i dig.*

*Du Vindlek, när livet bär blomma
och väntar på syndafall,
kom ihåg, att den största lyckan
bär den, som kan darra kall.*

Åke Lind.

goda insatser. Dock vill jag säga att här har den satsen, som stod som motto på kvinnornas rösträttstidning, sin fulla tillämpning: "Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss."

Goodtemplarorden har varit den grundläggande skolan för framgångsrikt föreningsarbete både för män och kvinnor. Detta är både känt och erkänt.

En av de kvinnor som först ingingo i goodtemplarorden i Jämtland sade till mig och min väninna på sin 80-årsdag. Här komma de som ska föra kvinnornas talan efter oss gamla som gå bort och de ha gått den rätta vägen, de ha skolats inom goodtemplarorden.

Om goodtemplarorden ej hädanefter kommer att samla så stora en-

"...en bit till

Den är verkligen förtjusande god, så porös och fin konsistens.

Och ändå är den så enkel att baka. Med Rumford underbara bakpulver får man de mest vällyckade och utsökta bakverk av alla slag — gör ett försök. Ni lyckas alltid — om Ni endast köper det hälsosamma fosfatbakpulvret

RUMFORD

Barnslaveri i Kina.

I Times förekom för någon tid sedan en mycket belysande korrespondensartikel från Hongkong, Kina, skildrande det ännu därstädes florerande barnslaveriet i en viss form. Fattiga föräldrar sälja ofta sina små flickor till bättre situerade familjer, där de ingå som en hushållsvara. Ofta få dessa t. ex., när döttrarna i dessa familjer gifta sig, följa med i dessas hemgift. Av omständigheterna kunna dessa barn lyckas få god behandling eller dålig, bli bortgifta eller sålda som bihustrur eller prostituerade. I vilket fall som helst äro de prisgivna åt fullkomligt gottycke. Regeringen ingriper visserligen när klagomål från dessa beklagansvärda människor kommer till dess kännedom, men korrespondenten framhåller svårigheten att effektivt bekämpa systemet. Det engelska parlamentet kommer enligt förhoppning att ägna denna fråga sin uppmärksamhet vid dess sammanträdande under november.

tusiastiska skaror som hittills så äro vi dock alla, den orden tack skyldig för den skolning och det kulturarbete som utförts inom vårt land.

Må vi alla som kommit i åtnjutande av denna förmån ej glömma att lärdom förpliktar.

Morgonbris tjugofem år.

Det första kvartsseklet har nu tillryggelagts av vår tidning. Första numret utkom nämligen under november månad 1904.

Slår man upp detta nummer för 25 år sedan, möter å dess första sida Ellen Keys välkända bild och även tidningens första artikel har skrivits av henne. Den bär titeln: Samhällsbyggare. Denna artikel symboliserar alla de strävanden tidningen och vår rörelse under dessa år och fortfarande alltjämt förfäktat.

Bläddrar man igenom de olika årgångarna, ser man, hurusom från tidningens första nummer och allt framgent, dess strävan fasthållits: att försöka få innehållet på så högt plan som möjligt och att samtidigt ge en yttre inramning av estetiskt tilltalande prägel.

Allt eftersom rörelsen utvecklats, från en opinionsrörelse till en saklig socialpolitisk verksamhet, där plats även givits för arbetarekvinnorna att praktiskt göra sina insatser, så har naturligt tidningens innehåll härav färgats och måst alltmer lägga större vikt vid rent social-politiska spörsmål av aktuellt intresse.

Tidningens initiativtagare och första redaktör var fru Anna Sterky. Utgivare var Kvinnornas fackförbund. Fru Sterky handhade det redaktionella arbetet till 1909. Hon efterträddes av fru Ruth Gustafson, som redigerade tidningen ett par år. Därefter var fröken Anna Lindhagen redaktör till 1916. Fru Julia Ström-Olsson redigerade därefter tidningen omkring tre år, varefter fru Ruth Gustafson åter skötte det redaktionella arbetet ett par år. Sedan dess har nuvarande redaktören lett tidningen.

Morgonbris' läsare känna nog till, att ju mer andligt torftigt och lösligt en för breda lager avsedd publikation redigeras, ju större spridning får den i allmänhet och ej minst bland arbetareklassens kvinnor, om

MORGONBRIS

Nr 1

Arbetarekornas tidning. — Utgiven af Kvinnornas Fackförbund.

Nov. 1904

Till Ellen Keys porträtt.

Som bekant har Ellen Key lämnat Stockholm för att bosätta sig på landet. Hon är uppvuxen på landet, och har alltid längtat dit.

I vida kretsar har hon lämnat efter sig ett tomrum, och detta ej minst bland kvinnorna ur de djupa leden. Som författarinna och föreläsare äger Ellen Key vännen och beundraren inom alla samhällsklasser; dock, de vännen hon äger bland arbetarekorna värdera i henne ej endast skriftställarinnan och talarrinnan, utan i första rummet den varmblodade kvinnan, med den djupa förståelsen för de finare kvinnliga självutvecklingsmöjligheterna, henne för hvilken ingen klasskillnad finnes.

Det finns ett samband mellan Ellen Keys ideella strävanden och de rörelser som utgå ur arbetarkvinnornas led: i arbetet för att höja kvinnorna. På olika områden om än från skilda vägar mötas vi i detta arbete med Ellen Key, därav den varma djupa förståelsen. Genom vår tidnings första nummer sända vi Ellen Key ett hjärtligt tack för den insats hon gjort för vår sak, ett tack för allt stort hon visat oss, för allt ljus hon spridit på vår väg, och för allt godt hon givit oss.

A—St.

Samhällsbyggare.

Det finnes några ord, som inom människolivet verka hvad möjligt verkar i naturen. De orden äro:

Hvad tjänar det till!

Genom dessa fyra ord hafva otaliga livsvärdar gått till spillo. Ej endast så, att enskilda lätit desu heter, nej äfven så, att de värden, genom hvilka den enskilde blir betydelsefull för samhället — rättfärdighet, betäckelse och offervilighet, ärlighet och nydaningsvilja — gått förlorade.

Slikt efter slikt födes med mod att väga. Men innan det nya släktet utträtt ur ungdomens ålder uppger sig det redan de fyra orden. Ty, hvad rundt om sig har det hört försäras: att ingen kan ro mot strömmen; att ingen är skyldig att så förtvånad; att ingen bör tomma

sin källa genom att låta vatten i ett säll! Och så fönlösa te sig verkligen de samhällliga rättfärdighetskräften och nydaningsmödorna för envar, som endast ser på samtiden.

Den åter, hvars synkret är äfven innesluter förtid och framtid, vet hurusom intet är vissare än att:

land uppstått dem koralldjuren dånat i världshafven. Men inse vi en gång detta, då måste vi äfven inse att det är på detta samma sätt vi nu lefvande bygga framtidens land. Endast genom att aldrig låta vår egen motgång i nuset skymma framtidsmålet, känna vi den fasta

bjärn mot dansamma; en hvar, som slott försunnar de möjligheter till verkan och samverkan, hvarigonom man kunde låta arbetets villkor eller segra livets värden för sig själf eller andra; en hvar, som modlos viker undan för de modor, sammanställningsarbetet kräver; hvarja sådan man eller kvinna syndar icke allena genom sin egen underlåtenhet. Nej, de smitta äfven andra, ja, utbreda genom sin modlöshet lika lätt panik omkring sig, som ett enda utrop af fruktan kan göra en folkmasa vertlös.

Det är euodtidigt förklarligt att det ännu är kvinnorna, som oftest sprida modlöshetens smitta bland männen och bland hvarandra. An förklarligt är att bland de kroppsarbetande kvinnorna så många redan fölas modlösa. Ty ärtusende efter ärtusende hafva kvinnorna funnit sig betydligt intet inom det samhälle, åt hvilket de dock givit sina lidanden och modor: ärtusende efter ärtusende ha samhällets ledare — kvinnornas östspöda — öfrat deras barn i striderna för den ekonomiska och politiska maktutvidgning där den ensa säger hittills betydligt den andres undergång. Ärtusende efter ärtusende hafva kvinnorna födt och fostrat de nya slakten, som gått fram öfver de hjärtan, under hvilka de burits. Först vår tid har börjat inse att all denna kvinnliga hjärtekräft borde brukas icke endast för att erätta och bevara, utan äfven för att nydona. Vår tid har börjat drömma om ett samhällstillstånd där politik skall betydligt sökanadot af de medel, hvarigenom alla ej endast skola kunna bestå bredvid hvarandra, nej, äfven kunna segra sin egen tillvaro. Och utan att detta skall laga något föra de andra: de enskilda skola bestå bredvid hvarandra, könen bredvid hvarandra, folken bredvid hvarandra — emedan de skola bestå genom hvarandra, icke som nu mot hvarandra!

I vår tid har ingen kvinna rätt att modlos fråga hvad insatsen af hennes krafter i samhälls omändningar kan tjäna till. Framför allt icke fall hennes insats blir den såvissa, i världshistorien hittills endast medelbart verkande kraften, ömsinnet.

Men det finnes icke en handling föranled af rättfärdig harm, af valkon ansvarskänsla, af samhälls offervilighet, af frimodig ärlighet,

Ellen Key

Allt tjänar till något.

Men allt tjänar antingen lifvet eller döden, utvecklingen eller tillbakagången!

Det kräffes endast den mottligaste eftertanke för att inse huru otaliga sin förklungna ord, otaliga glömda modor, otaliga nu omvandlade känslor och begrepp danat allt, hvad vi kalla sedlig ordning och samhällsliga rättstillstånd. Detta har väsentligen uppstått genom icke obetydliga tillskott, alldeles såsom de

förtröstan att vi — genom att lägga modla till mod, känsla till känsla, tanke till tanke — dans något, som är vi själfa och dock oändligt mer än vi själfa.

Den, som lutar sin hand sjunka sin blick skymmas, sin känsla steln genom giftet från de fyra orden.

Hvad tjänar det till?

denna mänskliga är en förbytare mot framtiden. En hvar, som ser en orätt — enskild eller samhällslik — utan att i sin krets väcka

Morgonbris första nummer.

det nu är en sådan tidskrift, som även vänder sig till denna läsekrets. Det är mestadels mycket lukrativ affär att förlägga dylika alster. Senaste stora transaktion inom branschen gav vittnesbörd därpå bl. a.

Tidningar som Morgonbris kunna däremot sällan bli vinstgivande företag ur materiell bemärkelse. Dessas

gärning blir att trots och gentemot ovannämnda pressalster försöka upplysa, fostra och väcka till förståelse för de strävandens innebörd, som de företråda. För vår tidning ligger ju uppgiften främst uti att utbreda de tankar av humanitär art och rättvisa, som socialismen strävar att förverkliga. Till bätnad hoppas

Är kvinnan en person?

Frågan må synas unik, men så otroligt det än låter har, t. o. m. just ända in i dessa dagar och i ett av världens f. ö. friaste länder, förnekats att kvinnan vore att betrakta som en "kvalificerad person"!

Förhållandet är nämligen, att uti Kanadas konstitution föreskrives, att personer uppfyllande vissa villkor, må anses valbara till senaten. Det vill säga, att föregivna kvalifi-

kationer ej må lägga hinder i vägen för deras utnämmande. Ty i likhet med engelska överhuset utnämnes senaten av regeringen.

Nu har emellertid Kanadas högsta domstol hela tiden hävdad, att ordet "person" i detta sammanhang icke innefattade kvinnorna, då ej uttryckligen jämväl "kvinnliga personer" angavs i lagtexten — att ej ordet "manliga" personer heller förekom, ägde naturligtvis ingen prejudicerande betydelse.

Emellertid ha självklart landets kvinnor fordrat sitt "människovärde", och man må ej förtänka dem om de åtminstone ansåge sig själva för folk och jämväl "personer".

Framstående kvinnor, representanter från olika av landets lagstiftande församlingar i provinserna etc. ha för någon tid sedan appellerat till det engelska: the Judicial Committee of the Privy Council, d. v. s. engelska kronrådet och genom tre Lord Chancellor, som är liktydigt med justitieministern, i detta fall den kände do-

maren Sankey, har för någon tid sedan auktoritativt utslag kommit på, att kvinnorna i Kanada, även i den bemärkelse ifrågavarande lag avser, numera äro att betrakta som fullt "kvalificerade personer" och må jämväl kunna utses som medlemmar av senaten.

I sitt utslag poängterar lord Sankey, att den åskådning, som i detta fall ansett kvinnorna diskvalificerade, är ett arv från förflutna barbariska tider.

Som bekant brukade kyrkomötena förr i tiden ibland överväga, huruvida kvinnan vore en person eller ej, men att de skulle ha meningsfränder i våra dagars Nordamerika är väl ändå en sällsam företeelse men uppfattningarna äro ju så skiftande!

Michelangelo: Libyca.

Vinterkväll.

Här finnes frihet, stor och obeskuren,
ty rik på mil är viddens öde park
och som en skönhetsdröm mot
rymden buren
stå skogens träd med rimfrostsmyckad bark.

En mäktig stillhet fyller här naturen
och blott min längtan lever stolt och stark
och flyger vingad över bergskon-
turen,
som reser sig kring frusen ödemark.

I fjällets lä är ständigt ro och skugga
och livets glädjebädd äro njugga,
ett lyckoskott blir veckans stora fest.

Och dock, mitt öde jag ej tungt
beklagat,
ty hastigt svinna årens korta dagar
och en fiol är kvällens glada gäst.

Gustav Åström.

vi ej minst för tidningens givna läsekrets i första hand, arbetarekvinnorna.

Morgonbris' begränsade utrymme och utgivning lämnar ej heller rum för utsirat ordmåleri. Det faktiska och sakliga har därför måst eftersträvas såsom det värdefullare.

Sakta men säkert har emellertid vår tidning banat sig väg och ständigt vidgat sin läsekrets och verksamhetsområde. Ett av vår rörelses väsentligaste medel för ytterligare utveckling är att verksamt arbeta för tidningens vidare spridning och därmed skapa förutsättningar till att göra den ännu större och värdefullare.

Framgent som hitintills visar sig nog i längden det tålmodiga, oavlåtliga vardagsarbetets små gärningar, som tillsammans bygga upp vår rörelses helhetsresultat, som det enda hållbara, när alla granna och färgskimrande demagogiska marknads-

konster förvissnat för den stigande upplysningen.

Med denna visshet är det som vår tidning nu går in i sitt andra kvartarsekel, med önskan om att kunna ännu verksammare än hittills fullfölja sitt program efter de linjer här angivits.

Samtidigt med dessa korta erinringar om en tjugofemårig verksamhet är det ett kärt nöje att få uttala ett hjärtligt tack till alla dem, som så verksamt arbetat för tidningen. Många ända från dess början.

På samma gång minnas vi med varm erkänsla det arbete och intresse som Morgonbris' föregående innehavare av redaktörskapet nedlagt till tidningens bästa.

Slutligen uttala vi till sist en önskan om allas goda samverkan för vidare utveckling och framsteg för vår gemensamma tidning. Fram för Morgonbris till tusentals arbetarehem, där den ännu ej vunnit insteg!

S. V.

Några ord om teater.

Med anledning av Skådebanans stundande 20-årsjubileum.

Av Fredrik Ström.

Walter Stenström.
Skådebanans förste direktör.

1.

Teaterkonsten har sina vågtoppar och vågdalar. Förvisso har den en tid i hela västerlandet haft en lågkonjunktur. Det har också varit så tidigare. De äro många, som i dylika epoker av nedgång trott sig kunna sja om en teaterkonstens pånyttfödelse. Rousseau vände sig på sin tid med skärpa mot den rådande förflackningen och konventionalismen på scenkonstens område. "Det är inte bra, att man visar oss alla slags efterbildningar. Vi behöva rättskaffens ting och vad fria män anstår", förkunnade han och drömde om stora folkliga skådespel på en ideell grund. Den märklige teaterreformatorn Mercier, Schillers vän, förkunnade folkets teater, inspirerad av folket och styrd av folket. Det var Mercier, som präglade den berömda satsen, att "teatern är det verksamaste och snabbaste medel att obehövligt bevärma det mänskliga förnuftets krafter och att med en gång kasta över folket hela floder av ljus". Den franska revolutionens konvent förklarade att teatern "allt för ofta tjänat tyranniet, det är nödvändigt att de nu slutligen också tjäna friheten". Sedan dess ha snart sagt otaliga teaterreformatorer uppstått och verkat i skilda länder. I Sverige kunna vi erinra oss framför allt Strindberg, samt de bägge Lindberg, far

och son. Flera, såsom Shaw och Rolland, ha ivrat för en verklig folkteater i stor stil, en folklig scenkonst med konstnärliga anspråk. Rolland t. ex. vill "en monumental konst, gjord för folket och genom folket". Hans program för folkskådespel lyder: "De böra växla om med olika känslöstämningar, skämt och allvar blandas om med varandra. Folk vill skratta ena stunden för att bli tårögd den andra och le på nytt litet längre fram. De skola giva realism, verkligheten på gott och ont och bygga på en enkel moral. Då folket fordrar en sådan, är det inte av barnlighet utan av sundhet. Viljan att se ett stycke sluta väl är viljan att se framsteget segra". Skådespelet skall roa, väcka tanke och energi, skapa lust till handling, men icke predika eller moralisera. Det skall verka genom eget konstnärligt innehåll och genom skapande kraft. Och det skall spelas så, att det mänskliga över allt framträder.

Detta program av Rolland, som Skådebanan en gång gjorde till sitt, är ett stort program. Icke mindre är det program, som Skådebanans tyska motsvarighet, Die Freie Volksbühne, genom Bruno Wille en gång uppställde: "Teater skall vara en källa till ädel konstnjutning, moralisk storhet och en pådrivande faktor till att närmare följa de stora tidsfrågorna." Ingen skall kunna fränkänna Valter Stenström, Skådebanans skapare, den outtröttliga viljan att ha sökt förverkliga i Sverige detta program, som han strävade att göra till sitt. Att det icke lyckades Skådebanan att i allo och så snabbt som dess bästa män ville, förverkliga detta ideal berodde på att de hinder, som stodo i vägen, voro tyngre och segare att övervinna än entusiasterna beräknade. De ekonomiska svårigheterna, massans indolens och de mäktiges misstro krossade många förhoppningar. Men det är förvånansvärt vad Skådebanan under de snart tjugu år företaget ägt bestånd verkligen uträttat. Så gott som alla större skådespel av klassisk och modern karaktär, av nationell och främmande extraktion, det bästa scenkonsten äger, har Skådebanan på egna eller andras scener givit för åskåda-

Fredrik Ström.
Skådebanans nuvarande direktör.

2.

re, som sammantagna kunna räknas i miljoner. Det lättare — men dock goda — godset har väl varit övervägande, men ingalunda dominerande, och har även det haft en kulturfrämjande uppgift.

Mänskligheten kan blicka tillbaka på flera perioder i sitt liv, då teaterkonsten jämte den samverkande dramatiken betytt en kulturfaktor, jämbördig med vilken annan som helst. Det kan vara nog att påminna om det antika Grekland och Rom, om Calderons Spanien och Shakespeares England. Och är det icke märkligt: sådana perioder stå nästan uteslutande att upptäcka i tider av nationell uppyrckning, då folket spant sina krafter, och då den enskilde är stolt och tillfreds över att vara medborgare av sitt lands nation. Med det inträdande slapphetstillståndet i moraliskt avseende, med den avmatade livskraften, då- och verksamhetslusten sjunker även scenkonsten och dramatiken. En psykologisk sida av teaterns väsen, som är värd sitt särskilda kapitel.

Samkonstverket teater, själva livsyttringens konstform, förmår koncentrera i sin brännpunkt snart sagt allt, vad kulturen äger av skönt och mäktigt: Poesi, musik, målning, plastik, tidens idéströmningar, sam-

Wahlbom och Deurell i "Hälsingar".
Skansen 1927.

tids och forntids tankar, liv och verk. Teater kan alltså tjäna som ett det mest omfattande kulturdokument, vars dagsländeliv är att beklaga. Men teater äger även förutsättningar av måhända än större värde. Valter Stenström avsåg med dessa ord, som just höra honom till, teaterns alldeles särskilda lämplighet att tjäna pedagogiska intressen. Hans motivering förtjänar att behållas i minnet: "Vår tid utmärker sig bland annat för en på alla håll förnimbar strävan efter att bibringa allmänbildning. Skolväsendet utvecklas allt mera, en massa pressföreteelser och föreläsningsverksamheten verkar i folkbildningens tjänst, och i samma syfte strävar man efter att göra konst och skönlitteratur tillgängliga för den stora allmänheten. Sålunda inrättas och vidmakthållas offentliga bibliotek av stat och kom-

mun, stadsfullmäktige anslå medel till gratismusik i folkparkerna, museerna slå upp sina portar, och gator och torg smyckas med skulptur- och arkitekturverk, allt i den allmänna övertygelsen om den sköna konstens förädlade inflytande på den mänskliga omgivningen. Den enda konstform, som ännu icke — åtminstone hos oss — systematiskt användes i folkbildningens tjänst, är teatern, och detta är så mycket märkligare och beklagligare, som den givetvis är långt bättre ägnad för ett sådant ändamål än någon annan. Till teaterkonstens viktigaste karaktärer må räknas i första hand feststämningen och åskådligheten. Genom dessa äger den de största förutsättningar att vinna popularitet hos den stora allmänheten, och den förmår lättare påtruga sig än något annat bildningsmedel. Det är ganska visst, ingen annan konstform och intet slag av litteratur förmår gripa och fångsla så som teater. Tag några män ur ledet och pröva. I nio fall av tio skola de oförstående och liknöjda gå förbi en god målning eller ett skulpturverk. Nästan lika ofta skall den utmärkta musiken vara dem en främmande tillsluten värld, och endast de färre skola av egen drift förmå sig att läsa en god bok. Men av scenens gripbara framställning skola de sannolikt alla känna sig fångslade och medryckta, alla skola de finna nöje däri och alltid i någon mån låta sig vinnas för dramats skönhets- och idévärld.

På botten av all modern pedagogik ligger ju en strävan att göra kunskapen levande. Och intet bildningsmedel förmår därvidlag prestera ett bättre resultat än teatern genom sin åskådlighet och genom sin förmåga att lätt och kraftigt påverka fantasin. Vilken kulturhistoria

Gucken Cederborg och E. Samuelsson i "Hälsingar". Skansen 1927.

är mera populär och fångslande, än den som scenbilderna uppvisa.

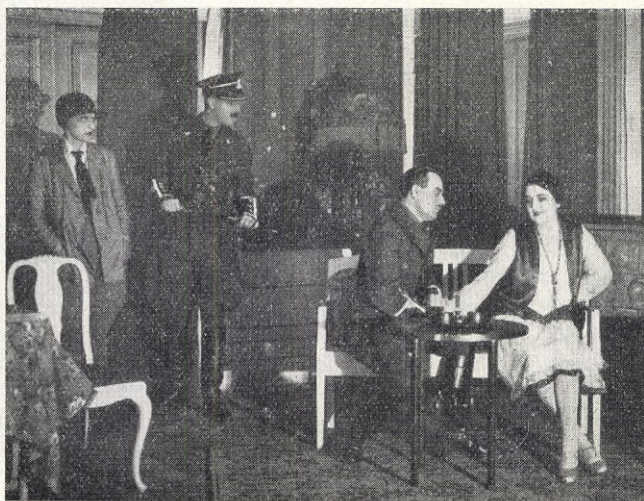
Hur mycket njutbarare för flertalet människor är icke den levande plastiken framför den döda skulpturen. Operan anses ju allmänt för ett medel att popularisera musiken. Och själva dikten slutligen, människödena och dramats lärdomar, hur mycket starkare och mera gripande verka de icke från scenen än från boken, den torra berättelsen. Även dessa påpekanden äro fullt riktiga, och de ha icke förlorat sin sanning därför att även böckerna under senare år börjat fångsla och intressera människorna, och ej minst arbetarna, vida mer än tidigare. Tvärtom. Böcker och teater komplettera varandra på ett utmärkt sätt.

3.

För sin del strävar Skådebanan

Scen ur: "Romantik".

Scen ur: Taradines inkvartering.

Scen ur: "Värmlänningarna". Tantoteatern 1929.

att vara ett led i det svenska folkliga bildnings- och kulturarbete, som utföres av de stora massorganisationerna i demokratins tidevarv. Demokratien har stora förpliktelser såväl utåt som inåt, om den rätt skall kunna fylla sina uppgifter. Den bär ett stort ansvar. Denna plikt och detta ansvar kan den fylla bäst genom en oavlatlig och energisk kulturkamp, syftande till att höja och förädla folket, skänka det allt rikare kunskapsmöjligheter, bibringa det en odlad smak, leda det till de friska källorna. Skådebanan vill hjälpa till i detta arbete och denna strävan, som utgått från folket självt och är ett med folket. Det kulturarbete bland massorna, som utförts av fackföreningsrörelsen, kooperativen, arbetarnas politiska organisationer, ungdomssammanslutningarna, nykterhetslogerna, folkparkerna, av Arbetarnes Bildningsförbund, föreläsningföreningarna, musik- och sångföreningarna, omspanner ett ofantligt fält och på detta oändligt rika arbetsfält har Skådebanan sin egen speciella uppgift, som den vill fylla i samverkan och samförstånd med övriga organisationer.

Andelsföreningen Skådebanan u. p. a. bildades i Stockholm 1910. Stenström, som tog initiativet, lyckades snart nog vinna personer och organisationer för sin idé. Bland dem, som livligast intresserade sig för saken, märktes dels teatervänner som Carl Carlsson Bonde, prins Eugen, Hj. Branting, Renée m. fl., dels skådespelare som Tore Svenberg, Klintberg, Norée och andra, dels ledare för folkliga organisationer som nykterhetskämper Wawrinsky, Oskar Eklund, Saxon, Carl Schelin, fackföreningsledare som Anders Sjöstedt, bildningsvänner som rektor Fischier, lektor Starbäck och andra. Dessutom direkta repre-

sentanter för den socialdemokratiska ungdomsrörelsen, nykterhetsrörelsen, fackföreningarna, kooperativen.

Resultaten läto vänta på sig länge. Mycket motstånd restes, ej minst från teaterledarehåll, där man i Skådebanans arbetsmetoder såg ett otillbörligt intrång på egna domäner. Albert Ranft var en ganska stark motståndare. Men sedan de första

stapplande stegen till samförstånd tagits, sedan först Dramatiska Teatern, följt av Operan och dåvarande Intima Teatern, öppnat salongerna för Skådebanans organiserade publik, har utvecklingen rullat vidare. Under senare år har nästan varje värdefullare program på samtliga mer betydande Stockholms-teatrar varit tillgängligt för denna Skådebanans organiserade publik. Och att det ömsesidiga förtroende, som är en av grundvalarna för ett samarbete, för vart år vuxit sig allt starkare mellan teaternas chefer och Skådebanan, därpå ha bevis ej saknats. Detsamma gäller om verksamheten i landsorten. Även denna har utvecklats ofantligt och blivit en kulturfaktor av stor betydelse. Men ännu återstår mycket att göra. Tjugu år ha snart gått. De tjugu som komma måste föra Skådebanan fram till nya segrar.

Greta Holmberg som Anna i "Värmlänningarna".

Litteratur.

Dan Andersson: Efterskörd av vers och prosa. Tidens förlag. Pris 5 kr.

Vi återkomma senare till detta posthuma arbete.

Maths Holmström: Petter Frisks äventyr. Pris 1: 75, kart. 2: 50.

I mängden av ungdomslitteratur, som sprides över landet, lägger man märke till en trevlig volym, som utkommit på Tidens förlag. Den bär titeln *Petter Frisks äventyr* och har till författare den på senare åren alltmera uppmärksammade reseskildraren och äventyrsförfattaren major Maths Holmström. Med Petter Frisks äventyr har vår ungdomslitteratur riktats med en bra bok.

Petter Frisk är en svensk pojke, som på 1700-talet går ombord på "Svenska lejonet" för att få utbildning som sjöman. De hundratals äventyr, han upplever under sina färder, erbjuda en spännande och underhållande läsning. Flera gånger deltar Petter i strider med anfallande kapare och till slut råkar han i fångenskap hos nordafrikanska sjörövare. Vad han får vara med om under fångenskapen och hur han till sist lyckas fly i sällskap med en annan svensk, är ett enda stort äventyr.

Tonen i boken är frisk och hurtig och varje sida ger nya upplevelser.

Johan Bojer: *Dyrendal*. Tidens förlag. Kr. 4: 50. Inbunden 6: 25.

Johan Bojer behöver ingen rekommendation. Redan i sina tidigaste till svenska översatta böcker vann han en tacksam och betagen publik, som han sedan vidgat med varje nytt arbete.

Bland hans böcker intar "Dyrendal" enligt många mening ett av de främsta rummen. Det är historien om en storgård och några människoöden knutna till denna. Med vanlig raskhet och bredd målar Bojer i Dyrendal miljö och människor, han får en hel bygd, för att inte säga en hel tid och ett helt tänkesätt, att leva upp i skildringen av några få människors livsöden.

En novellsamling av Estaunié. Tidens förlag har i dagarna sänt ut ytterligare en volym av den berömde franske författaren Estaunié.

Det är en samling om sex längre noveller, varav den första, *En vandrare i natten*, fått ge samlingen dess namn. Dessa noveller ha alla sin uppskattade författares bästa egenskaper: en god framställningskonst, en klar stil, en driven kompositionsformåga och psykologisk blick. Volymens pris 5 kr.

Heineöversättningen avslutad.

Med den 3:e nyligen utkomna volymen å nära 400 sid. har Ture Nerman fullbordat sin Heineöversättning, omfattande det intressantaste av den berömda diktarens arbeten i urval. Därmed är en litterär insats av betydande värde utförd. Översättaren har av mycket kompetenta bedömare erhållit ampla lovord för det sätt, varpå han lyckats försvenska den store lyrikern.

Den nu utkomna delen gör oss förtrogna med Heines alstring under hans sista decennium. Som känt måste han under detta sista skede av sitt liv i Paris tillbringa sin mesta tid i sängen, offer för ett oerhört lidande. Den förlamning, som paralyserade hans kroppskrafter, var så svår, att han till sist måste ligga orörlig och med otrolig möda, med den ena ännu ej helt förlamade handen, fästade han sina tankar med nästan tumshöga bokstäver på små tunna pappersark, som sedan fingo falla ned i en korg. Med denna hand måste han också lyfta upp ögonlocket för det öga han ännu hade synförmåga kvar på, för att kunna se. Ett sår i nacken hölls alltid öppet för insprutande av morfin, att lindra de svåra plågorna.

När man erfar det oerhörda lidande, som plågade Heinrich Heine, förundras man på det högsta över den andliga vitalitet, som fanns inom detta svaga kroppshölje. En sällsynt eldsjäl, som i generationer skall läsas och beundras, främst av den radikalt inställda ungdomen.

Det torde bli många, av de unga i första rummet, som genom denna nya, omkring 1,000 sidor omfattande överflyttning av Heines geniala tankar, i såväl vers som prosa, till vårt språk, komma att njuta av hans ertsande satir och betagande lyrik. En universell bokskatt.

Utgivare är Tidens förlag och priset är 5 kr. pr volym.

Dansk bondekooperation av Anders Hedberg. Kooperativa förbundets bokförlag. Pris kr. 2:—.

Det råder intet tvivel att jordbrukarnas läge i många länder nu är ganska betryckt. Diskussionen är också tämligen livlig beträffande möjligheterna att förändra situationen till det bättre. Under sådana förhållanden kan man säga att en skildring av det ekonomiska storverk, Danmarks bondebefolkning utförd för att åt sig skapa drägliga betingelser, utgör ett värdefullt inlägg i meningsutbytet.

Förf. har några mån. vistats i Danmark för studier å det område som skildras. Resultatet har blivit en i högsta grad intressant, upplysande och rent av rolig bok. Av ämnet att döma tänker man knappast att det verkligen kan skrivas över dessa problem så att även genuina stadsbor finna det så nöjsamt att följa författaren när han

Scen ur: "Gillet hemlighet".
Skådebanans första dramatiska skådespel. Uppfört 1916.

erbjuder sig som ciceron över vårt södra grannlands omfattande jordbrukskooperation. Man får följa förf. från det ena stället efter det andra inom skilda områden för ämnet och får lärarlik inblick — och roande underhållning på köpet.

Man blir betänksam över Sverges jordbrukspolitik, när man erfar, att det lilla Danmark, t. ex. år 1926, exporterade huvudsakligen smör, fläsk och ägg för 1,047 miljoner kr., d. v. s. till ungefär lika stort belopp som vårt exportvärde av trävaror, pappersvaror och järnmalm tillsammans!

Det är inga tullar som hjälpt Danmarks jordbruksnäring till dess ställning men väl till stor del en hela landet omfattande kooperation, inom de mest olika grenar som ha med jordbruk att skaffa, som varit en av huvudfaktorerna för skapandet av den höga nivå varav Danmarks export av alster från dess jordbrukshushållning kännetecknas.

En man ser tillbaka på sitt liv, av M. Constantin-Weyer. Tidens förlag. Pris kr. 4: 25.

Mellan M. Constantin-Weyer, fransmannen, som i fjol fick Goncourtpriset, och Jack London finns det vissa beröringspunkter. Båda ha som unga bjudit äventyret handen och ösa som författare ur sin rika erfarenhets fond av fängslande och allt annat än alldagliga upplevelser.

Den nu prisbelönta romanen är den femte i serien av hans stora Canadaepos. Hjälten är en handlingens och äventyrets man, en cowboy och trapper, som kommer drivande med sina hästflokar över Kanada-prärien. Så köper han sig ett stycke jord och blir farmare. Då träffar han Hannah O'Molloy, den blonda irländskan, och gifter sig med henne. Och så börjar hans livs tragik. Efter kärleksruset kommer vardagarnas ödslighet, fransmannen med intresset för böcker och kärlek till det fria livet

kan i längden icke behålla hustrun med det irländska bondeblodet i ådrorna.

Hur denna äktenskapshistoria sedan utvecklar sig, är bokens handling, kring vilken grupperats en rad bilder från livet och naturen i Kanada, bilder av säregen och vild skönhet.

Det Goncourtpris, som tillfallit honom, torde i hög grad vara berättigat.

Mellan två män, av Eudokia Vagrodskoja. Tidens förlag. Pris 5 kr. Den ryska författarinnan, som med denna bok lär ha uppnått stor succé, skildrar här en kultiverad kvinnas dragning, mellan två män: maken och älskaren. Det är en ny moral, som skyntar fram och ger boken ett intresse, även ur teoretisk synpunkt, som kommer att ge rum till debatter i det outslitliga ämnet som boken behandlar.

J. Kessel: Flygarne. Kr. 3: 75. Tidens förlag.

Denne rysk-franske förf. har ju med föregående bok: *Furstenätter* förvärvat namn som en högst mondän romanförfattare, vilket föreliggande bok torde ytterligare bestyrka.

Allt bildningsarbets uppgift måste vara att förhjälpa människorna till en så rik personlig utveckling som möjligt samt att sätta dem i stånd att efter måttet av sina krafter göra sin insats i det mänskliga samarbetet och därigenom intaga sin plats i människogemenskapen inom den mindre kretsen, den större och den allra största.

Natanael Beskow.

Carl Wilhelmson som kvinnornas målare.

För Morgonbris av Sixten Rönnow.

"Allt stort, som världen större gjort,
allt skönt, som uppåt bär den,
har stigit genom den låga port,
som är barndomshemmet i världen."

De fyra vackert kända och skrivna raderna återfinnas i en dikt om hemmet av den unge lyrikern Albert Henning. Han säger sant: oersättligt stort är barndomshemmets betydelse för människors fostran. Och då allt stort och skönt stigit ut genom dess port, då är det inte att undra på om människobarnen visat sin erkänsla och tacksamhet och prisat de gamla hemmen, hur enkla och fattiga dessa än ha varit. Nu vid juletid, då vintermörkret ligger tungt över Sverge, samlas alla var på sitt håll till fest i de egna hemmens glädje.

Hemmets värld är kvinnans värld, det står fast lika mycket nu som förr. Ända sedan hedenhös ha nordiska skalder strängt sina lyror till den husliga kvinnans pris, till att ära henne, som med mjuka, flinka händer reder åt man och barn en lugn vilostad. Hur är det inom konsten? Om det på de bohuslänska hållristningarna eller klipptavlorna från forntiden finnas några husliga scener, lämna vi därhän, men kvinnor finns det åtminstone, om också männen äro många flera. Och igenom hela den nordiska bildkonsten fram till 1700-talets slut äro de

Carl Wilhelmson: Trött.

manliga gestalterna inom konsten i allt för stor och dominerande majoritet, något som man kan finna vara både orättvist och ensidigt. Men från och med fru Nordenflycht och fru Lenngren, i skaldekonsten, Sergel, i skulpturen, och Pehr Hilleström, i måleriet, äro kvinnorna med som mycket omtyckta "föremål" i konsten.

De bästa kvinnomålarna i vårt land under nyare tid ha varit Carl Larsson och Zorn. Carl Larsson var en glad, genomgård och ärlig man, som i sin egen fru och sina döttrar fann de allra trevligaste, käraste modeller, och han är ojämförlig som hemmets målare. Zorn å sin sida var lika ärlig, han, då han med breda, färgmustiga penseldrag återgav dalkullornas frodiga gestalter, och han är som bekant överträffad i sin art.

Till dessa två berömda målare foga vi nu en tredje de svenska kvinnornas målare i våra dagar, den nyligen bortgångne Carl Wilhelmson. Han var en lika genomgård och ärlig svensk karl, som de bägge andra, lika arbetsam och lika ihärdig i sitt beslut att gå sin väg fram efter de linjer, han själv utstakat.

Den unge Wilhelmson växte icke upp i någon glad omgivning. Det var i en enkel sjömansstuga på Skaftön vid Fiskebäckskil, som hans barndom och första ungdom förflöt. Han fick sina första, starkaste livsinytryck bland västkustfiskare och sjömän, och sedan han efter många försakelser blivit konstnär, återvände han till sin karga hembygd för att studera och avmåla sitt eget folk.

Själv en präktig typ för denna Västkustbefolkning, började han återge motiv ur den enkla, vardagliga omgivningen. Och han fann sina bästa modeller bland de väderbitna, barkade fiskargubbarna och bland kvinnfolken. Han för oss in bland matköpande hustrur i "By-

Carl Wilhelmson: Juniafton.

handeln", där vägen på disken skötes av en gammal kvinna med ringar i öronen och i en fläckig klädning, tydligen konstnärens mor. Vi återfinna henne, sittande "Trött" — så heter tavlan — i sin gungstol. Man förnimmar den ömhet, varmed sonen avmålade den gamla, trötta gestalten, modern, vars dagsverk snart är slut. Det är en vacker medkänsla för de gamla, som går igen i en annan stuginteriör, "Resignation": en avtård gamling ligger på sitt yttersta i

Carl Wilhelmson: Fiskarhustru.

fällbänken och inväntar med tyst tillförsikt, resignation, det annalkande slutet.

Då man nämner Wilhelmsons namn, ser man för sin inre syn bilder från Bohusläns fiskelägen. På de skrovliga, grå klipphällarna ligga de röda stugorna i det klara solljuset, och i viken ligga båtarna och skvalpa i den svaga dyningen. Det är söndagsstillhet, och man möter en grupp "Fiskarkvinnor på hemväg från kyrkan" (Nationalmuseum). Alla fyra ha svarta sidenschaletter över det mittbenade håret och randiga schalar. Man tänker på, då man ser sådana kvinnotyper, att den bohusländska folksjälens har utmejslats i en hård och sträv naturs sköte, mellan det öppna, salta havet, de grå, nakna urbergsklipporna och de små, hårdbrukade åkertegarna. Kan människorna där ha blivit annorlunda än allvarliga och kärva och stela? De hårda nappatagen med en bister natur ha präglat deras anleten med uttryck av fasthet, trots och senig vilja — den här återgivna "Fiskarhustrun" ser inte ut att vara så god att ta's med. Men man anar ofta bakom den hårda masken så goda egenskaper, som ödmjukhet, innerlighet, "väl fördold hjärtevarme".

Dessa präktiga egenskaper, och andra därtill, vill man gärna tro att de bägge unga flickorna, som sitta

Carl Wilhelmson: *Las Pulgas*. (Härlöskning.)

på bryggan vid "Viken", äga. Med långa flätor på ryggen, vidbrättade halmhattar på huvudet, långärmade blusar och långa, släpande kjolar — målningen är gjord 1901! — äro de ändock, trots sin nu förlegade elegans, ett par sympatiskt blickande ungdomar av nordiskt omedvetet ungmöbehag. Ett par nyponblommor av Bohuslänsvarieteteten! Generationerna växla, men ett sunt människovirke, som Västkustens, håller sig starkt genom tiden, utan att påverkas av dagsmodets växlingar. I dag, som för 30 år sedan, äro väst-

kustflickorna sig lika, med samma av havsvindarna brynta hy, samma varma ögon och samma arbetsduktiga händer.

De flesta av Wilhelmsons kvinnotyper ha en mager senighet i de tåniga figurerna, som talar om fattigdom och försakelse, och som avslöjar en sida av vårt folks läggning. Här kommer mot oss den enkla bondehustrun och arbetarekvinnan,

"en olärd kvinna, spenslig och svag, och mager av ungar och slit".

(Dan Andersson.)

Carl Wilhelmson: *Kyrkfolk*.

Carl Wilhelmson: *Ung flicka*.

Det finns icke mycken humor i sådana bilder, utan ett hårt allvar inför verklighetens vardagsknog och en äkta inlevelse i det enkla folkets förhållanden.

Wilhelmsons kvinnotyper förena magerhet och dygd i en grad, som skulle oroa ett romanskt sinne, säger d:r C. G. Laurin på sitt kvieka och något respektlösa sätt. Men deras uppgift är också en helt annan än att vara lockande för spanjorer. I stället motsvara de, dessa skapelser av det sträva wilhelmsonska gemytet, både till utseende och uttryck fordringarna hos den stränga religionsriktning, schartauanismen, som vunnit anhängare i Bohuslän, och som särskilt är misstänksamt sinnad mot det kroppsliga och dess funktioner. Föraktet för det sinnligt sköna t. ex. hos kvinnokroppen går igen hos Wilhelmson, som i detta hänseende, liksom i sina andra motiv, sökte finna och avmåla det till det yttre karaktärsfullt osköna och just därigenom osminkat sanna och äkta. Det ligger i denna hans inställning till motivet både ett trotsigt, egensinnigt negligerande av vedertagna skönhetsbegrepp och en bergsäker tro på godheten av egen uppfattning och självsyn.

*

Då Carl Wilhelmson reste till utlandet 1910, uppsökte han Spanien, det soligaste av alla Europas länder. Mitt i solgasset på torg och gator i Andalusiens städer spände han upp sitt staffli och målade folket där. Zigenare och andalusier leva sitt liv till stor del ute på gatorna, och man ser där hela familjer med deras husdjur, åsnor och får. Till husdjuren får man i denna del av världen räkna också de små insekter, som hålla till bl. a. i barnens svartstripiga kalufser. På tavlan "Härlössen" (las pulgas) försiggår den därnere ofta förekommande gatuscen, då den hjälpsamma modern anställer en ivrig klappjakt på omtalade små husdjur bland dotterns blåsvarta lockar. Och naturligtvis försiggår saken i solen mitt på trottoaren.

*

Wilhelmson var en stor djurvän, och på sina senare år hade han en liten hund, som var ovanligt pigg och bråkig av sig. Kontrasten mellan detta lilla djur, som flög runt "som ett torrt skinn" under ideligt gläfsande, och dess tysta, stillsamma husbonde var av stor verkan på dem, som besökte konstnären i hans ateljé. Hundens raseri mot främ-

Pipar-Gölin, sockentiggerskan.

Av Astrid Forsberg.

Pipar-Gölin, sockentiggerskan, är ute och går i julveckan. Det minsta barn på sju kyrksoknars omkrets vet i nådens år 1857 vem Pipar-Gölin är. Då är sockentiggerskan redan en gammal och välkänd gestalt. Och barnen veta också, att lika säkert som det faller vit snö från himlen, lika säkert som det blir jul med fackelsken och torrvedsbrasor och julotta, lika säkert är det, att någon gång fram på senhösten kommer Pipar-Gölin vandrande med säck på ryggen och stav i hand.

Hon är en häxa, Pipar-Gölin, men inte av den mest elaka och fruktade typen. Dock kan hon mer än andra. Det är säkert det. Och alla de myndiga bondhustrurna bli som småflickor i livserfarenhet bredvid Pipar-Gölin. En sängen skvallrar också om, att bytiggerskan som ung flicka var mycket vacker. Men litet underlig har hon alltid varit. Hon hade som liten flicka tjänat hos en ovanligt sträng och hård matmor. Både svält och stryk fick hon den tiden pröva på och dessutom fordrades lika mycket arbete av henne som av en vuxen piga, fast hon bara var en liten spädd flicka.

En tidig morgon, innan ännu hanen förkunnat dagens inbrott, var det dock lilla Gölin, som sade farväl till slit och släp och svält. Hon smög sig helt enkelt bort från gården, där hon tjänade, rymde från sin elaka matmor. Och hon var fast besluten att aldrig mer tåla ett sådant liv, som det hon hittills fört. Inte ens ett litet knyte bar Gölin, då hon tog sitt öde i egna händer och gav sig av ut i världen. Ty i sin bästa blaggarnsklämning gick hon, kring axlarna bar hon den rödrosiga, granna yllehalsduken, som var dyrgripen bland hennes jordiska ägodelar, i ena handen hade hon de nyhalvsu-

lingar kunde utlösa sig i höga hopp upp mot ansiktet. Det lilla oroliga kräket har gått till eftervärlden på målningen "Hoplande hunden" 1925. Det är en av konstnärens unga döttrar, som låter hunden hoppa, och han är fångad just i själva språnget, så att den lilla kroppen syns bara som ett streck i luften. Men det är naturligtvis den unga, blonda flickan Wilhelmson, som är huvudfiguren i detta somarglada intermezzo, vilket tilldrager sig vid konstnärens lantställe i Fiskebäckskil. Den bilden låter vi bilda avslutningen på kapitlet "Carl Wilhelmson som kvinnornas målare".

Och denna sommar blev lilla Gölin getpiga.

lade skorna och i den andra näverluren, arvet från mor. Ja, mor... Gölin mindes knappast sin mor. Hon var död. Någon far hade hon aldrig sett. Hon var ju oäkta, och man hade väl sagt henne, att soldaten Grym var hennes dagars upphov. Men det kunde hon ju inte säkert veta, eftersom han aldrig erkänt henne som dotter.

Alltså stod lilla Gölin alldeles ensam i världen, och visste inte ens rätt vart hon skulle styra kosan, den försommarmorgon hon olovligen och i smyg lämnade sin tjänst. Detta bekymrade henne inte heller i första hand. Hon måste laga att fort komma bort från gården och bygden. Det kunde ju falla husbondfolket in att med våld föra henne tillbaka till tjänsten, om de utan allt för mycket besvär spårade henne.

Gölin vandrade uppåt skogarna, gick glad i hågen över sin frihet och utan att ens tänka på Guds försyn. Några brödbitar hade hon gömt i skorna, så hon behövde inte svälta den första förmiddagen. Frammot kvällen fick hon mat och tak över huvudet i en fåbodstuga. Och denna sommar blev lilla Gölin getpiga. Det var nästan som att komma direkt in i himmeln efter att en tid ha varit i helvetet. Hela Guds långa dagen fick hon vara ute i skogen och behövde inte göra annat än se till kreaturen, aldrig höra ett vresigt ord, aldrig bli jäktad, ha en tillräcklig matsäck — — — åh, då kunde man sannerligen tralla och vara glad. Men en dag kom björnen och rev skällkon. När husbonden kom upp till vallen fick Gölin både stryk och bannor. Hela

(Forts. å sid. 18.)

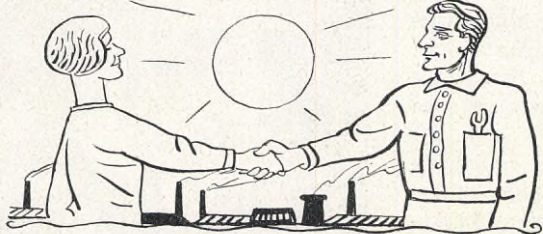
Från Färdevägarna

Mel.: På blomsterklädd kulle satt Hjalmar och kvad.

Uti Vatikanen satt Möller en dag
och räknade hop sin armé.
Fundersamt han rev sig bak örat ett tag
och sade: Nej låtom oss se.
Per Albin han vinkade till sig vid bordet
och allvarsam tog han därefter till ordet:
Av mannar i rullorna massor här finns,
men saknas för många så söta små kvinns.

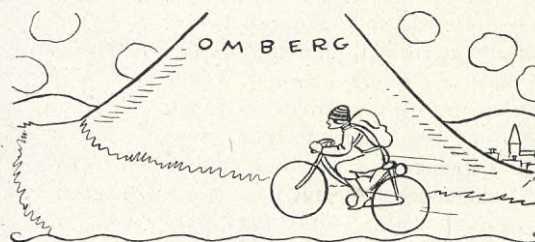

Per Albin han sade som fordom en gång
vår Herre till Adam lär sagt:
Allena blir mannen så vresig och vrång.
Vi måste med sjudubbel makt
försöka att värva de kvinns till partiet,
det gladare blir strax de komma in i'et.
Och hur uppå frågan de vände, till slut
så sändes på rekognoscering jag ut.

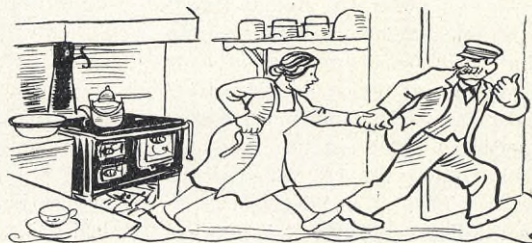

Sen dess har jag åkt utan rast utan ro
i sölsken i regn och i rusk,
att omvända kvinnsen och lära dem tro
att samhällsarbetet blir fusk
om manfolken skola det sköta allena,
att därför så måste ock där sig förena
båd kvinnor och män uti ljuv harmoni,
om nånsin vår jord skall ett paradys bli.

Jag färdats med bussar och bilar och tåg.
Ej sällan jag luffat mig trött.
Och ofta jag sjudande arbetslust såg,
men även stor slöhet jag mött.
Jag sprungit på Dundret och Kirunavaara
jag tjusats av lappar och knallar så rara
Och uppför Nuolja med Linus jag gått
och Tappert jag hjulat kring Omberg så brått.

Och männen de sprungit från kök och till kök
att locka det kvinnliga ut,
de hindrat de huskors vid bakning och stök
och dragit dem med utan prut,
och satt dem i salen, att lyssna till ordet.
Och sedan de bänkat dem runtomkring bordet
och frågat så kärligt om inte de ska
i sossepartiet ett medlemskort ha.

Vad dock mig förundrat uppå min turné
är mannarnas iver och nit,
att andra mäns hustrur på mötena se,
men vem som dock inte ska dit,
det är deras egen, som helst bör gå hemma,
hon har ej att göra på möte och stämma,
hon tanklös bör vandra kring grytor och spis
ty tänker för henne gör mannen så vis.

Dock käraste vänner båd kvinnor och män
hav tack för det år som har gått!
Vi träffas väl åter på nyår igen,
och börja att verka så smått
att kvinnorna frälsa från konservatismen
och vinna dem alla för socialismen.
Och därför av varmaste hjärta jag får
er önska god jul och ett lyckligt nytt år.

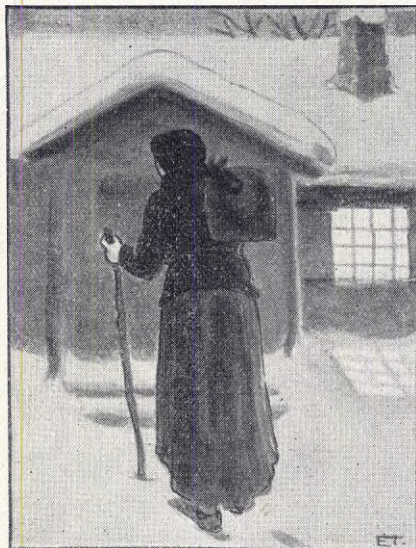
Den kvinnliga sekreteraren.

(Forts. fr. sid. 16.)

olyckan var hennes fel, eftersom hon inte blåst i luren och kallat på hjälp eller tagit till flykten med kreaturen.

Efter den betan vaknade något trotsigt och obändigt hos Gölin. Hon ville aldrig mer tjäna, nu skulle hon helt och hållet ta sitt öde i egna händer. Och tolv år gammal blev hon Pipar-Gölin, sockentiggerskan. Hennes mor hade bebott en liten stuga ute på en ödslig hed. Den stugan var eländigt förfallen, och ingen i hela socken var så fattig och usel, att de behövde den till tak över huvudet. Ingen visste heller, vem som ägde stugan. Men när tiggarflickan Gölin vandrade genom bygden, fick hon reda på, att hennes mor en gång ägt och bebott det fallfärdiga rucklet, där tattare och landsstrykare en och annan natt kunde sova, då de inte annorstädes fingo tak över huvudet. Gölin var inte rädd. Hon gick till smedjan och tiggde hammare och spik, sinka och hake till dörren och reparerade som allra nödortfästast stugan. Då hon fått i ordning en risbädd, tog hon sitt kvarter där för några nätter.

Den gamla stugan på heden blev alltid ett hemvisst, där Gölin kunde stanna både dagar och veckor, när hon kom åter från någon lång och ansträngande tiggarfärd. Stugan hade en gång för länge sedan tillhört ett soldattorp och kallades från den tiden Pipars. Därav fick också tiggerskan sitt namn, Pipar-Gölin. Något farsnamn hade hon ju aldrig haft, och hennes morsnamn hade alla glömt. Nu är det som sagt julveckan i nådens år 1857. Under hela hösten hade tiggerskan hållit sig till fiskelägen och småbyar i en av norra Hälsinglands kustsocknar. Men nu i julveckan kommer hon till Forsby bruk, dit hon också är väntad. Gölin är redan gammal och grå, och hennes rygg har blivit böjd under tiggarpåsen. När man ser hennes av väder och vind brunbarkade ansikte med den breda tandlösa munnen och de gråvita hårtestarna, som ligga smetade ut efter kinderna, har man svårt att tro på

Till Forsby kommer Pipar-Gölin dagen före julafton.

sången om Pipar-Gölin's ungdomsskönhet. En hälsa och en styrka som en jättekvinna har dock den gamla. Hennes ögon glänsa ständigt som i feber och blicka misstänksamt och förvirrat på både folk och få. Ändå är inte sockentiggerskan van att folk tussa hundarna på henne eller ens neka henne mat och tak över huvudet.

Pipar-Gölin förstär också att tiggas med takt och urskillning. Kläder och pengar begär hon hos herrskapsfolk, mat hos välbärgat bondfolk och nattkvarter hos fattigfolket i småstugorna. Se, där finns alltid plats vid brasan att värma sig och en bit av golvet att sova på för sockentiggerskan.

Till Forsby kommer Pipar-Gölin dagen före julafton. Och hon stiger in hos Smed-Eriks, som bor i en av brukskåkarna. Det ser nästan ut, som om hon vore väntad och välkommen. Smed-Eriks käring och barn lysa av glädje, då tiggerskan stiger in och sätter påse och käpp ifrån sig. Man skyndar sig att bereda plats för henne vid härden, där julvedsbrasan redan flamar. Tiggerskan

tar försiktigt av sig de smutsiga, våta skorna, dels för att sätta dem till tork på spiselhällen, dels för att inte smutsa det nyskurade golvet.

Med sin flammande, underliga blick ser hon sig kring i stugan och så säger hon med sin hårda, kärva ton:

— Innan ni få höra nå nytt eller roligt ungar, ska jag koka min julgröt. Hit med grötgrytan!

Smeds-Katrin skyndar sig att få grytan med grötvatten i över elden. Innan Gölin fått något i magen, är hon inte god att få ett ord ur. De sex ungarna samlas sig i en halvcirkel runt spisen och betrakta med halvöppna munnar och spänt intresse tiggerskans förehavanden. Hon har både salt och kornmjöl i sin tiggarpåse. Där hon står och rör i grytan framför de flammande lågorna, medan hennes skugga stor och fantastisk avtecknar sig mot den vita muren, blir hon ingenting mer eller mindre än trollet självt för barnen, just det hemlighetsfulla trollet från skogen, som mor skrämt dem med, då de velat gå ut en sen kväll. Gölin måste vara farlig, men här i fars och mors stuga är hon snäll och gör inte

Hon kan fylla ut verkligheten med dikt...

Putsa med

RÖDA BJÖRN

Generationer av svenska husmödrar ha glatt sig åt resultatet av "Röda Björns" prestationer. Han har uppnått **mästerskapet i metallputsning**. I flytande form heter han "Teddy".

barnen något ont. Med en rysning av skräckblandad fröjd tänka de på det roliga som kommer, bara gamla Gölin ätit sin gröt. En sådan gröt sedan! Av mycket mjöl och med stark hand är den tillrörd. Gölin får med slevan riktigt bända den ur grytan, så hård och fast är den.

Mor Katrin vill bjuda tiggerskan grötväte och kommer med en kopp getmjölk. Men Gölin vinkar avvärjande med träskeden.

— Spar mjölken åt ungarna dina! skriker hon. De behöva den bättre än jag. Ge mig en dryck vatten och ta hit småmätten, så ska jag bjuda dig och karlen din på var sin sup i stället.

Katrin ställer beskedligt undan mjölken och tar fram tre små träbägare. Gölin drar upp en tennflaska ur tiggarpåsen, som innehåller allt möjligt smått och gott och slår en sup i var och en av de små träbägarna.

Barnen finna det mer än roligt med hennes gruvliga grimaser, då hon sväljer supen.

— En tår på tand för den som ingen tand har! Värmer gott i de gamla lemmarna gör det i alla fall.

Gölin mumlar för sig själv och småskrattar åt sitt eget prat.

Så får hon upp en smörklick ur sitt förråd och lägger den i gröten.

— Smördopp i julgröten, det är allt namnam, hm — — smask — —.

Barnen förvåna sig över, att hon kan få in så stora lass med gröt i den gamla munnen på en gång.

Gölin äter, äter med aptit och smak. När hon slutat med måltiden, är halva gröten kvar. Den lägger hon resolut i en handduk och stoppar ner den i tiggarpåsen.

— Ser ni, ungar, det är min julgröt, förklarar hon, och den skall värmas upp i morgonkväll.

Så är då äntligen Pipar-Gölin färdig och kan börja berätta och spela flöjt.

Det är nämligen så, att med sockentiggerskan kommer poesin och romantiken in i alla de små stugorna, där hon får sitt nattkvarter. Se, Pipar-Gölin är inte lik andra människor. Mången kallar henne för tokig, men mången menar också, att hon är klo-

kare än annat folk. Säkert är, att ingen kan berätta såsom Pipar-Gölin.

Där hon nu sitter på spiselhällen och stirrar in i glöden och låter orden flöda från tungan, är hon något mer än troll och häxa, något mer än den arma, tokiga sockentiggerskan, Pipar-Gölin. Hon är den stora berätterskan, som får orden att leva och lysa i starka färger, hon är sagans fe, som svänger sitt trollspö, så att den gråa vardagen försvinner, och äventyr och sagor tåga in och låta barnen uppleva något underbart. Men om vad berättar då Pipar-Gölin? Av vilket stoff väver hon sin skimrande sagoväv?

Pipar-Gölin berättar sina äventyr och upplevelser, sina syner och drömmar. Hon har träffat fantefolk och landstrykare av alla möjliga slag, och från vägar och stigar har hon så många spännande äventyr och glödande romaner att förtälja. Men även ett vardagsord, yttrat vid smörkärnan av den mest hederliga och oromantiska bondhustru, kan i Pipar-Gölin's mun bli saga och romantik. Sockentiggerskans enda auktoritet, som hon fastare tror på än allt annat, är hennes egen livserfarenhet. Hon tror sig förstå, det som ligger bakom vardagsord och de vanligaste samspråk, och under sina ensliga vandringar väver hon därav långa, spännande historier. Hon kan fylla ut verkligheten med dikt, Pipar-Gölin.

Det är inte heller bara människor, hon vet sig förstå och kan utforska. Nej, Pipar-Gölin hör till dem, som förstär fåglalåt, står i vänskapsförhållande till skogens djur, som känner "de små",

trollfolket under stenarna, som får tala med spöken och kan tyda varsel. I naturens rike är Pipar-Gölin sannerligen en furstinna. Hon kan få björnen att gå upp ur sitt ide mitt i vintern och med sin hemliga makt befalla honom hit eller dit, vart hon vill. Skogens myror och alla smådjur har hon likaledes makt över. Och genom hennes trollkonst höll landstrykaren, som bröt sig in i hennes stuga en gång för att ibland hennes lumpor leta efter tiggda pengar, på att få sätta livet till. Pipar-Gölin var långt borta i en annan socken, men hon kände ändå, vad som försiggick i Pipar-stugan på heden, och hon sände vargflocken efter den förmätne rånaren, så att han alldeles säkert blivit ihjälriveren, om inte två karlar i sista minuten kommit med sina skjutvapen och räddat honom.

I kväll berättar Pipar-Gölin om hur hon en jul själv höll kalas för trollen på Pipar-heden. Och om någon inte tror henne, så kan man få följa med hem till stugan och se silverskålen, som gästerna lämnade i minnesgåva.

Så följer den ena sagan efter den andra. Både första och andra brasan brinna ner. Sex små barn sitta i halmen på golvet och lyssna, och två stora barn ha slagit sig ner på bänken, så nära intill berätterskan som möjligt. Alla sitta med gapande munnar och lysande ögon. De rysa och le och uppleva, det berätterskan upplever. Åh, en sådan kväll! Lycklig den som får ha Pipar-Gölin till gäst!

När brasan för andra gången är utbrunnen och glöden falnat ner tystnar berätterskan och drar fram en flöjt ur sin påse. En gång ville gamle kapten på Rönnebo skämta med tiggerskan, och då gav han henne en gammal flöjt. Men flöjten blev Pipar-Gölin's största glädje och en trollflöjt i ordets rätta bemärkelse. Gölin hade sedan ungdomen blåst näverlur. Hon var van att för sig själv gå och nynna på alla låtar och visor, hon hörde. Hon var även van att lyssna till fåglalåt och vattenskalp och tusen andra ljud i naturen, och av allt detta vällde nya låtar och visor fram inom henne.

Årets Julklapp!

Postsparbankens Presentkort

En trevlig och tilltalande form för
en penninggåva.

Finnas å alla postanstalter. Gälla för insättning å
mottagarens postsparbanksbok.

Skulle inte Pipar-Gölin kunna spela flöjt? Skulle inte hon kunna locka fram skratt och gråt, sång och glädje, låtar och visor ur det gamla blåsinstrumentet?

Pipar-Gölin blåser flöjt i kväll för de åtta barnen. Och nog är det skratt och gråt, vemod och glädje, vilda skrik och veka visor i hennes flöjttoner. Kanske ingen riktig spelman skulle gilla dessa underliga osammanhängande låtar. Men för de sex små lyssnarna blir det mera än musik, de sällsamma flöjttonerna höra ihop med vad Gölin nyss berättade. Och man måste ana det underliga sambandet mellan ord och toner. Allt kommer ur den gamla tiggerskans inre, där en så stor sagorikedom samlats under många mödosamma vandringsår. Ingen är som Pipar-Gölin.

Men det blir kväll och natt. Flöjten tystnar. Tiggerskan reser sig upp och börjar reda sin bädd av paltor i den varma vrån bakom spisen.

Mor lägger de små, tre och tre i vardera bädden. Lill-Anna, den sexåriga, har något mycket viktigt att fråga syster Lisa om. Hon kryper själv ner under den nötta fällen och drar Lisa med sig, så att ingen av bröderna skall höra samtalet.

— Lisa, tror du Pipar-Gölin kommer till himlen?

— Det är inte säkert, viskar Lisa, den förståndiga sjuåringen. Mor har talat om, att Pipar-Gölin inte gått och läst och inte tagit nattvarden som alla andra folk. Hon var tiggerska, då hon var ung, och då hon skulle gå och läsa, fick dom henne inte till det, för hon skrek och slogs och gick sin väg med tiggarpåsen. Då trodde dom, hon var tokig och lättna vara.

— Ja, men då blir inge roligt i himlen, om inte Pipar-Gölin kommer dit.

— Tycker du hon passar bland fina änglar och att gå på gator av guld då?

— Om inte Pipar-Gölin kommer till himlen, så vill inte jag dit heller, halvsnufftar Anna. Förresten kan inte dom fina änglarna spela flöjt som Pipar-Gölin, det är jag säker på.

— Tyst, änglarna kan allting, tillrättavisar Lisa. Och dom kan nog ta Pipar-Gölin till himlen, om dom vill.

— Då så.

Lill-Annas huvud sjunker ned på kudden, och hon somnar lugn och nöjd. Det är mörkt i stugan. I den stora, väggfasta sparlakansängen har mor och far gått till nattens ro. Smed-Erik lägger armen under Katrins huvud och viskar:

— Det är roligt att leva ibland, fast man kan ha det fattigt och uselt och bekymmersamt.

Från spiselvrån kommer en suck, tung som ett sakta stönande:

— Lena min, Lena min — — —

Gamla Pipar-Gölin har en dotter, som

En andlig tillgång fattigare.

Även i detta nummer ha vi att med stor saknad notera försvinnandet av en kvalitetstidskrift.

Den tidskrift det nu gäller, *Studiekamraten*, har under sin tioåriga tillvaro, för eliten bland dess läsare, blivit en utvidgad motsvarighet till *Ord och Bild*.

Det är med vemod man gång efter annan erfar, hur det kvalitetsbetonade synes livsodugligt i existenskampen, framför allt just på det publicistiska området.

Att icke vårt lands studierörelse och de unga arbetarnas elit kunde uppehålla en tidning som *Studiekamraten* är nedslående ur flera synpunkter.

Vi ha nog i stor utsträckning, även inom den folkliga bildningsrörelsen, ganska lätt att förväxla den formella kunskapsbildningen och själva vetandet med den fostran, som avser utbildande av människan som personlighet och individ — icke till egen själtillräcklighet men ödmjukt inseende begränsningen och medveten om det inbördes samarbets nödvändighet.

Åt dessa djupare synpunkter i bildningsarbetet har *Studiekamraten* oavlatligt under medverkan av många av den andliga eliten bland samtida kulturpersoner i vårt land, sökt att vinna förtrogenhet och utbredning.

Dess strävan har ej minst gått ut på att höja den personliga smaken i olika bemärkelser. Som ju är alltför känt är ej alls sällsynt, att även den lärdaste och kunnigaste kan vara fullkomligt analfabet och barbar i fråga om smaksinne — en väsentlig brist i hans bildning.

Studiekamratens stora gärning låg främst däri, att den på ett sätt som hittills saknat motstycke, icke allenast uti vårt land, till de unga arbetarna förmedlade mycket av det förnämligaste mänsklig odling frambragt inom den bildande konstens olika epoker och områden. Därmed bidragande till det förnäma njutandets konst åt de på mynt fattiga men efter skönhet längtande unga inom våra led.

barmhärtiga människor togo hand om, då hon var liten. Nu är hon vuxen och gift, och hon vill inte veta av sin mor, sockentiggerskan. Det är Pipar-Gölin tunga kors.

Men därom skall berättas i en annan historia.

DOCENTEN KALLENBERG uttalar sig om Vita Tvättbjörn.

Sedan år 1924 har jag med regelbundna mellanrum analyserat av mig i handeln inköpta eller i Tekn. Fabriken Helios lager av mig uttagna prover å tvättpulvret Vita Tvättbjörn.

Därvid har jag vid alla dessa analyser kunnat konstatera, att Vita Tvättbjörn är **absolut fritt från vattenglas, klor eller fritt alkali** samt så sammansatt, att det **ej kan verka frätande eller skada tvättkläder.**

Jag har även genom en serie provtvättningar övertygat mig om att bomulls- och linneväv tvättade med Vita Tvättbjörn bliva mjuka, vackert glansiga och vita samt **ej gulna** efter. Denna sista egenskap beroende på att den tvål, som ingår i Vita Tvättbjörn, olein-tvål, ej märkbart hydrolyseras.

Mitt omdöme, grundat på dessa mångaåriga kontrollundersökningar, är, att Vita Tvättbjörn till fullo uppfyller de fordringar en husmor bör uppställa på ett modernt, förstklassigt tvättmedel.

Stockholm, den 6 juni 1929.

Sven Kallenberg

Fil. D:r Docent vid Kungl. Tekniska Högskolan.

VITA TVÄTT- BJÖRN

Extra stora paket 50 och 75 öre.

Den svenska
arbetarrörelsens
två stora
standardverk

Hjalmar Brantings

TAL OCH SKRIFTER

11 delar à 4: 50 häft., 6: — i klotband, 9: 50 i halfr. band.

och

Zeth Höglund

HJALMAR BRANTING OCH HANS LIVSGÄRNING

2 delar ≈ halvfranska band à kr. 15: —

föreligga kom-
plett före jul.
Erhållas på för-
månliga avbe-
talsvillkor.

TIDENS FÖRLAG

Elin Lund, Stockholm, 50 år.

I början av november fyllde Elin Lund 50 år. Hon är en av dem, som tillhört rö-

relsen alltsedan tonåren, ty som 17-årig vann hon medlemskap i dåvarande soc. ungdomrörelse. På deras beryktade kongress i Norrköping 1899 var hon också det enda kvinnliga ombudet. År 1900 var hon ombud på partikongressen.

Soc.-dem kvinnorörelsen har hon tillhört över 30 år. Elin Lund har inte hela sitt liv varit bosatt i Stockholm utan långa tider i såväl Malmö som Nyköping, men på bägge platserna tog hon del i våra klubbars arbete. I Malmö tillhörde Elin Lund såväl klubbens styrelse som arbetarekommunens (samtidigt med Per Albin Hansson och Värner Rydén) och i Nyköping var hon en tid klubbens ordf. Kooperativa rörelsen har också i Elin Lund en varm anhängare och är sedan många år tillbaka medlem i kvinno-

Fru Ingeborg Broberg, Hede-
mora, 50 år.

Den 28 sept. fyllde fru Broberg 50 år och blev med anledning därav hjärtligt hyllad av såväl klubben som av andra olika föreningar. Redan tidigt på morgonen infunno sig kamraterna i klubben med blommor och presenter.

Fru Broberg, som tillhört kvinnoklubben sedan dess början år 1916, har under denna tid tillhört styrelsen och nu senast i 8 år som klubbens ordförande. Varmt hängiven de socialdemokratiska idéerna har hon inom klubben verkat energiskt i dess anda.

Klubbkamraterna önska innerligt att kamrat Broberg måtte även i fortsättningen få ha hälsa och krafter att verka för soc.-dem. kvinnoklubben som hittills. E. N.

gillesrörelsen och verkat särskilt i Malmö för startandet av kooperativa företag. Även på det fackliga området var Elin Lund verksam i sina yngre dagar. Tillsammans med fru Sterky ordnade hon möten för organisering av sömmerskorna.

Intresserad även för socialt arbete har också sådana uppdrag blivit givna och innehar hon nu ledamotskap i fattigvårdsstyrelsen och Barnavårn. I 7 år har hon varit ledamot av skolrådet, men måste till följd av flyttning från församlingen vika från den posten ävensom från uppdragen i barnkrubbestyrelsen och kolonistyrrelsen.

Blir hon bofast i nuvarande församling kommer hon säkert att tillvinna sig förtroendet till nya uppdrag. Givetvis blev Elin Lund varmt och hjärtligt hyllad på sin födelsedag.

Arbetarekvinnor!

Se till att hemmets dagliga tidning blir

Social-Demokraten

och att Ni vid alla tillfällen gynna tidningens annonsörer.

Försäkra
i kooperationens
anstalter

F O L K E T

Liv-,
Studie-,
Barn-,
Arvs-,
Kapital-
försäkring.

SAMARBETE

Brand-
Bil-
Olycksfalls-
Inbrotts-
Garanti-
m. fl. försäkringar

REYMERHOLMS KRONOLJA
TILL BAKNING, SALLAD,
STEKNING och FLOTTYRKÖKNING

*"en lika sakligt in-
tressant som poe-
tiskt njutningsrik
läsning"*

St.-Tidn.

*"läsvärd, vederhäf-
tig, objektiv"*

D. N.

**BENGALENS
KVINNOR**

av

MARGARET M. URQUHART

4:50

Wahlström & Widstrand

företagsledare rekryteras, om konsten att på rätt sätt sätta andra igång, om hur arbetet såsom aldrig tillförne anses som en förmån, som värderas oerhört högt, men hur det också blivit en egendom liksom skog, mark och villebråd. Samtidigt saknas ännu, till stor skada, i det moderna samhället, som dock mer än någonsin sammanför folk, *insikt i lagarna för det mänskliga samarbetet.*

Det är på detta förhållande författarinnan velat rikta uppmärksamheten och framfört några synpunkter, vilka helt säkert äro värda att besinnas i detta av jäkt och nervositet kännetecknade tidevarv. Den lilla skriften, som utgivits på K. F:s bokförlag, kostar kr. 1:50 och erhålles i varje bokhandel.

*Sprid Morgonbris julnummer
bland vänner och anhöriga*

**Samarbetets psykologi och för-
värvslivet av Lektor Emilia
Fogelklou.**

Författarinnans avsikt med sin skrift är att visa, att det går att göra livet och arbetet drägligare för människan genom att bruka en smula förnuft och att det icke blott går, utan är t. o. m. ekonomiskt lö-

nande. Genom iakttagelse av folks lämplighet och anlag för det ena eller andra arbetet och en lugn och klok ledning, skulle man inom förvärvslivet komma fram till ofantligt mycket drägligare arbetsförhållanden än de nu rådande, där man fullständigt ignorerar dessa krav och betraktar människomaterialets värde som en ovidkommande sak.

Författarinnan anför en rad problem mellan företagsledare och anställda, om hur

KOOPERATIVA SYFABRIKEN
Linnéa
FÖRENING U. P. A.
STOCKHOLM

Alla familjens medlemmar

bli belåtna när de få sina julklappar köpta hos

Kooperativa Syfabriken Linnéa

20 BARNHUSGATAN 20

God jul och Gott nytt år

tillönskas kamrater, vänner och bekanta av:

Alingsås.

Andersson, Linnéa.
Bood, Berta.
Björklund, Greta.
Bäckman, Matilda.
Enander, Anna och H. M.
Holmgren, Annie.
Kvarnström, Anna.
Lundvall, Maja.
Lundh, Hilda.
Malmgren, Elsa.
Skarin, Maja.
Svensson, Frida.
Säll, Ida.
Winberg, Elsa.

Avesta.

Andersson, K. Aug. och Elin.
Areén, Ragnar och Anna.
Emanuelsson, Georg och Edla.
Ericson, O., med familj.
Frimodig, Filip och Annie.
Friman, F., med familj.
Fröberg, G., » »
Hallström, M., med familj.
Heldin, N. W., » »
Liljegren, Axel och Agnes.
Lundin, D. A., med familj.
Lundberg, Minton, med familj.
Magnusson, E. A., » »
Nyström, Wiktor och Lisa.
Olsson, Karl och Alma.
Palm, Lars och Anna.
Pihlström, Axel och Anna.
Pettersson, Gunnar, med familj.
Svensson, W. S., » »
Westerberg, L. O. H., med familj.

Borensberg.

Appelholm, Elsa.
Andersson, Ester.
Andersson, Helga.
Andersson, Anna.
Forsberg, Elin.
Gustavsson, Ruth.
Karlsson, Anna.
Karlsson, Elsa.
Kalén, Helga.
Pettersson, Elisabeth.
Schöld, Frida.
Samuelsson, Anna.

Borlänge.

Alvén, Hildur.
Andersson-Dahllöv, Selma.
Björling, Hildur.
Danielsson, Alida.
Dahlgren, Amelie.
Gustavsson, Elin.
Kypengren, Elsa.
Lindbäck, Ragna.
Nyholm, Margret.
Olsson, Beda.
Sundmark, Otilia.
Viksell, Märta.

Borås.

Andersson, Ellen och Edit.
Aronsson, Jenny.
Carlsson, Wida och Wiktor.

Carlsson, Emmy, med familj.
Fast, Hulda och Viktoria.
Helander, Elin.
Johansson, Selma och Carl.
Johansson, Ada.
Klasson, Märta och Ivar.
Ljung, Anna.
Lidén, Agda och Rickard.
Lindberg, Emma och Ingrid.
Mörk, Isa och Erik.
Olsson, Anna och Knut.
Pettersson, Sofia och Carl.
Persson, Anna och G. F.

Boxholm.

Adamsson, Ida.
Almlöv, Anna.
Andersson, Edla och Viktor med familj.
Blomkvist, Sigrid och Axel » »
Ekling, Sally och Filip.
Elggren, Gertrud och Rickhard med familj.
Engdahl, Alma och Oskar.
Ericsson, Nanna och F. O. med familj.
Gode, Gunborg och Wilmer med familj.
Gustavsson, Ebba och Valle med familj.
Hjälms, Jenny och Karl med familj.
Hjärtqvist, Hulda och Karl med familj.
Hultberg, Hilda och Oskar.
Jakobsson, Ebba och Egedius med familj.
Johansson, Augusta och August m. familj.
Johansson, Beda och Viktor med familj.
Johansson, Elna och John med familj.
Johansson, Hildur och John med familj.
Johansson, Gerda och Axel med familj.
Johansson, Hedda och A. J. med familj.
Karlsson, Elin och Oskar med familj.
Karlsson, Hedvig och David med familj.
Lindvall, Emilia och Karl med familj.
Lundberg, Anna och Johan med familj.
Norbin, Lisa och Oskar med familj.
Olsson, Anna.
Pettersson, Selma och Hjalmar med familj.
Rosenlöv, Hilda och Oskar med familj.
Sandström, Klara.
Udén, Signe och K. J. med familj.

Brunflo.

Backman, Anna.
Gavelin, Andrea.
Hermansson, Jenny.
Kronman, Irma.
Kjellsson, Anna.
Lundkvist, Märta.
Nilsson, Emma.
Pettersson, Maja.
Wickman, Brita.

Bräcke.

Carlsson, Hugo, med familj.
Carlsson, Olov, » »
Eriksson, Ester.
Fossum, Rickard, med familj.
Hagfelt, Rickard, » »
Jonsson, Edvard, » »
Johansson, Oskar, » »
Johansson, Robert, » »
Johansson, Fridolf, » »
Jonsson, Olov, med fru.
Jönsson, Olov, med familj.
Krogstad, Olov, med familj.
Lindkvist, Petter, med familj.
Lindström, Britta.

Lundkvist, Gustav, med familj.
Magnusson med familj.
Mikaelsson, Helfrid.
Pålsson, P., med familj.
Persson, Julius, med familj.
Sandström, E., » »
Strand, Thure, » »
Svensson, Emma och Carola.
Ullberg, Erik, med familj.
Ålund, Elis, » »
Åkerström, Viktor, med familj.

Delsbo.

Bergman, Anna, Ede.
Forsberg, Frida, Ede.
Forsberg, Elin, Långbacka.
Falberg, Karin, Ede.
Gran, Alma, Eckelsbo.
Mattsson, Jenny, Långbacka.
Martinsson, Anna, Sunnansjö.
Olsson, Maria, Eckelsbo.
Lönn, Erika, Långbacka.
Svensson, Anna, Fredriksfors.
Ågren, Ingrid, Ede.

Ekolsund.

Gustavsson, Signe och Hjalmar.
Jansson, H., med familj.
Johansson, E., med familj.
Johansson, Frida och John.
Modin, Emma.
Svensson, Maja och Ernst.
Thelin, Matilda och Karl.
Åhlen, Elsa och Elis.

Enköping.

Eriksson, Hildur och Axel.
Jönsson, Gerda, Robert och Elsa.
Klangh, Gunhild.
Sävström, Anna.
Velinder, Elvira.

Enskede.

Berglund, Therese.
Bergman, Hildur.
Björkner, Mimmi.
Brodd, Lovisa.
Karling, Ida.
Karlsson, Elsa.
Larsson, Anna.
Larsson, Lalla.
Ljungkvist, Maria.
Månsson, Hanna.
Norlander, Hildur.
Norén, Anna.
Olsson, Lotten.
Wiberg, Ingrid.

Eskistuna.

Adamsson, Ida.
Andersson, Alma.
Axelsson, Karina.
Bäckman, Esther.
Grundin, Gärda.
Hedberg, Elin.
Jonsson, Amy.
Karlsson, Gunborg.
Karlsson, Märta och Gunborg.
Lindgren, Anna.
Ljungkvist, Valborg.

Norrman, Annie.
Nilsson, Mina.
Rundström, Frida.
Svedberg, Ellen.
Svensson-Ågren, Alma.
Öberg, Emma.

Eslöv.

Andersson, Maria.
Björklund, Elna.
Hansson, Anna.
Henriksson, Hilda.
Olin, Anna.
Videll, Anna.

Essvik-Nyhamn.

Bergius, Tilda och Valter.
Berglund, Fina och Adolf.
Bergström, Linda och Viktor.
Bergström, Ida och Albert.
Bergström, Astrid och Jonas.
Bergström, Anna och Karl.
Boström, Tyra och Gustaf.
Dalstedt, Hellen och Ossian.
Englund, Betta och John.
Forsmark, Ester och Bernhard.
Grelson, Anny och Vidar.
Halvarsson, Agnes och Hendor.
Holmkvist, Frida och Ivar.
Håkansson, Betty och Vilhelm.
Klaesson, Hanna och Karl.
Larsson, Beda och Gustaf.
Lundkvist, Alida.
Lövendahl, Hulda och Konrad.
Magnusson, Cecilia och Bror.
Nikolausson, Anna och Gustaf.
Olsson, Naima och Axel.
Olsson, Anna, Ragnar och Harald.
Skoglund, Hulda och Arthur.
Wahlström, Anna och Erik.
Wägberg, Serafia och Arthur.

Falun.

Andersson, Britta.
Hedström, Hilma och Lars.
Hillberg, Hilma.
Olsson, Kerstin.
Sandahl, Anna.
Törnqvist, Emma.
Wallin, Anna och Axel.

Flen.

Andersson, Karin och Gustaf.
Andersson, Julia, med familj.
Andersson, Ebba o. Johan med familj.
Brolin, Natalia och Emil.
Elvström, Märta och Åke.
Eriksson, Gerda och Gustaf.
Gustafsson, Alfhild, med familj.
Geschvind, Edit o. Anders, med familj.
Hermansén, Signe.
Jonsson, Matilda, med familj.
Karlsson, Berta och John, med familj.
Karlsson, Hulda, med familj.
Linde, Hilda, med familj.
Linde, Hulda, med familj.
Lindblom, Selma och Knut.
Nylund, Lilly.
Åhlund, Signe, med familj.

Grängesberg.

Adolfsson, Ida.
Fredriksson, Elin.
Gustafsson, Anna.
Hedlund, Tilda.
Johansson, Dina.
Johansson, Lina.
Kåberg, Elin.
Lindbom, Hilda.
Ljungberg, Augusta.
Mattsson, Ebba.

Rydén, Hanna.
Ström, Hilma.

Gällö.

Familjen Gälliner, Ön, Gällö.
Johansson, Fredrika och Hjalmar, Gällö.
Lodin, Kristina, Grimnäs.
Familjen Moberg, Ön, Gällö.
Nilsson, Gunda och Carl.
Nilsson, Emmy, med familj, Grimnäs.
Nilsson, Tilda, Grimnäs.
Näslund, Beda och Bernhard, Ön, Gällö.
Familjen Olsson, Oskar, » »
Schölund, Stina och Olle, » »
Familjen Sjökvist, » »
Sundström, Bertha, Grimnäs.
Tholin, Normalm, Ön, Gällö.
Åkersten, Helga och Mauritz.

Göteborg.

Östra soc.-dem. kvinnoklubben.

Bromell, Maria.
Carlsson, Astrid.
Dahlström, Elin.
Eklund, Gerda.
Hedvall, Olga.
Hallgren, Lydia.
Landholm, Amanda.
Nilsson, Elvira.

Hallsberg.

Andersson, Eva.
Andersson, Hedvig.
Bernström, Helga.
Bergström, Lisa.
Boberg, Jenny.
Borghagen, Linnea.
Eriksson, Ester.
Eklund, Herta.
Ekh, Hilda.
Falkenström, Gerda.
Gustavsson, Märta.
Hansson, Lisa.
Hermer, Ellen.
Jakobsson, Anna.
Johansson, Blenda.
Jansson, Gerda.
Karlsson, Karin.
Karlsson, Valborg.
Karlsson, Ingeborg.
Karlsson, Fanny.
Larsson, Dagmar.
Nilsson, Hildegard.
Olsson, Adina.
Olsson, Hulda.
Persson, Helga.
Persson, Karin.
Svensén, Ellen.
Stensson, Gina.
Thyr, Edla.
Öhman, Ester.

Hudiksvall.

Benette, Malin.
Eriksson, Olivia.
Granath, Hanna.
Jakobsson, Hulda.
Kristmansson, Lisa.
Larsson, Augusta.
Nilsson, Gunhild.
Sandberg, Signe.
Skoglund, Anna.

Hybo.

Andersson, Karin.
Bjellman, Gully.
Bokvist, Anna.
Edlund, Engla.
Gustavsson, Hildur.
Gustavsson, Emma.
Halvarsson, Anna.
Jönsson, Svea.

Larsson, Lina.
Olsson, Emma.
Rådlund, Emma.
Strandbäck, Anna.
Svensk, Alma.
Svensson, Hillevi.

Hässelby.

Andersson, Hilda.
Carlsson, Sigrid.
Eriksson, Anna.

Hörnefors.

Dehlin, Naima.
Johansson, Amanda.
Sjöström, Ida.
Tornberg, Tea.
Åström, Lisa.

Kallholmen.

Bergström, Lilly.
Kvarnlöv, Kristina.
Lundgren, Anna.
Lindkvist, Alida.
Pettersson, Anna.
Olovsson, Charlotta.
Olovsson, Gerda.
Sävenäs och Kallholmens Kvinnoklubb.

Kallhäll.

Almkvist, Thora.
Andersson, Gerda.
Alm, Mathilda.
Delin, Anna.
Eriksson, Hildur.
Ekman, Sigrid.
Edlund, Lisa.
Grijsell, Frida.
Gustavsson, Frida.
Holmberg, Anna.
Hägglund, Berta.
Karlsson, Alma.
Karlsson, Elvira.
Karlsson, Svea.
Larsson, Lisa.
Lindholm, Thora.
Lundström, Klara.
Melin, Elin.
Nilsson, Greta.
Nilsson, Julia.
Norberg, Thora.
Pettersson, Marilda.
Pettersson, Ellen.
Swan, Karin.
Swan, Signe.
Tärneborg, Hulda.
Tonman, Anna.
Wahlström, Anna.
Wallberg, Sigrid.
Wall, Vendla.
Wærn, Clara.
Åblom, Frida.
Östlund, Hulda.

Katrineholm.

Bergkvist, Elsa, med familj.
Findé, Gerda, med familj.
Gustavsson, Emma, med familj.
Hagberg, Helena, med familj.
Karlsson, Lotten.
Karlsson, Malin och Alfred.
Karlsson, Gerda och Ernst.
Karlsson, Berta och Georg.
Karlsson, Julia och Gustaf.
Larsson, Berta, med familj.
Ljungberg, Gerda, med familj.
Lindström, Astrid.
Pettersson, Agnes, med familj.
Sandkvist, Helga, » »
Stensson, Lisa, » »
Viding, Josefina, » »
Vedin, Britta.

Kristianstad.

Gustavsson, Augusta och Gustav.
Hansson, Hulda och Gustav.
Kamph, Annie och Olof.
Palm, Betty och Viktor.
Persson, Ester och Per Edvard.
Skoog, Anna och Oskar.
Schönström, Elin och Carl.

Krylbo.

Almgren, Elna och Hjalmar.
Blixt, Tora och Sigge.
Ek, Tekla och E.
Grip, Ingrid och Albert.
Dahl, Anna och Gustav.
Hellkvist, Ester och Karl.
Johansson, Elsa och Vilhelm.
Jönsson, Maria och Herman.
Lindberg, Anna och Erik.
Nilsson, Alma och Edvin.
Stigbert, Linnea och Olof.
Stålberg, Stina och Karl.
Ström, Mina och C. J.
Skoglund, Anna.
Vestman, Ellen.

Kungsör.

Abrahamsson, Emma.
Andersson, Josefina.
Andersson, Emelia.
Andersson, Maria.
Borg, Lisa.
Dalberg, Vendla.
Eriksson, Gerda.
Enfors, Märta.
Forsell, Anna.
Göthe, Blenda.
Haglund, Nanny.
Harlén, Maja.
Hermansson, Anna.
Hermansson, Olivia.
Hermansson, Ingeborg.
Johansson, Matilda.
Johansson, Augusta.
Johansson, Nanny.
Johansson, Elin.
Johansson, Hilda.
Johansson, Ruth.
Karlsson, Helga.
Larsson, Anna.
Larsson, Alma.
Larsson, Elsa.
Liljegren, Anna.
Lindholm, Anna.
Lindholm, Elsa.
Norlén, Maja.
Olofsson, Lilly.
Pettersson, Valborg.
Pettersson, Lovisa.
Schelin, Berta.
Schelin, Gertrud.
Schöld, Judit.
Skog, Astrid.
Svensson, Elin.
Östman, Signe.
Östling, Elin.

Kävlinge.

Kävlinge Soc.-dem. Kvinnoklubb.
Liljeberg, Johanna och Per.
Nordahl, Hilda och Emil.

Landskrona.

Andersson, Selma.
Andersson, Alma.
Göransson, Ida.
Larsson, Anna-Lisa.
Larsson, Ida.

Leander, Emma.
Lindberg, Maria.
Nilsson, Amalia.
Nordell, Anna.
Persson, Ester,
Persson, Ida.
Persson, Signe.

Lessebo.

Alfredsson, Astrid.
Andersson, Olga.
Bergkvist, Ida.
Borg, Ellen.
Blank, Ingeborg.
Blank, Hanna.
Dahlin, Hilda.
Ericksson, Agnes.
Engdahl, Ida.
Gustavsson, Amanda.
Johansson, Anna.
Johansson, Axelina.
Karlsson, Gerda.
Karlsson, Hilma.
Karlsson, Klara.
Käll, Anna.
Nilsson, Alma.
Svensson, Elna.
Svensson, Annie.
Svensson, Ester.

Lidköping.

Abrahamsson, Sigrid och Axel.
Björk, Ester och Arvid.
Fridén, Ellen, med gubbe och barn.
Fröman, Edit och Sven.
Jakobsson, Signe och Karl.
Landkvist, Selma och Oskar.
Olsson, Karin och Martin.
Sabel, Elin och Emil.
Svensson, Sigrid och Einar.
Svensson, Elin och Erik.
Svensson, Eva och Axel.
Särnkvist, C J., med familj.
Thun, Ruth och John.
Ulriksson, Beda och Erik.

Lillhärdal.

Amundsson, Hilda och Anders,
Busk, Karin och Erik.
Bång, Kerstin och Olov.
Halvarsson, Maria och Erik.
Jonsson, Emma.
Larsson, Jenny och Albert.
Lillhärdal Soc.-dem. Kvinnoklubb.
Lund, Amalia och Karl.
Olsson, Anna och Erik.
Olsson, Jenny och Matts.
Olsson, Hulda och Jonas.
Runemon, Frida och Emil.
Rydén, Anna och Jöns.
Silver, Anna och Olov.
Viklund, Matilda och Olov.

Limmared.

Alfredsson, Anna.
Andersson, Anna.
Andersson, Signe.
Axelsson, Hilma.
Carlsson, Cecilia.
Claesson, Anna.
Ekdahl, Thyra.
Gussavsson, Selma.
Gustavsson, Wega.
Hansson, Agnes.
Johansson, Disa.
Nilsson, Helga.
Nilsson, Ebba.
Nilsson, Ingrid.
Persson, Gerda.

Rundén, Ebba.
Widéll, Lotten.
Ödman, Anette.

Ljusne-Ala.

Andersson, Karl, med familj.
Andersson, August, med familj.
Bergström, Axel, med familj.
Elgh, Hugo, med familj.
Eliasson, Olivia och Viktor.
Eliasson, Beda och Wilhelm.
Forslund, Otilia och Edvard.
Holmström, Hulda.
Henriksson, Lisa och Emil.
Hellgren, Anna och Karl.
Hultgren, Karl, med familj.
Högfelt, Karl, » »
Jousson, P. G., » »
Jonsson, Jonas, » »
Johansson, Emil, » »
Karlsson, Per, » »
Larsson, Johan, » »
Lindgren, Frans, » »
Lindgren, Matilda.
Ljusberg, Frida.
Lång, Olga och Karl.
Norell, Erik, med familj.
Qvarnström, Frida.
Rådlund, Johan, med familj.
Segerdahl, Gunnar, » »
Svensson, Georg, » »
Söderberg, Karl, » »
Sundberg, Alfred, » »
Schelin, B., med familj.
Sjöstén, Anna.
Östlund, W., med familj.

Malmö.

Andersson, Elin och Hugo.
Andersson, Maria.
Andersson, Hanna och Teodor.
Appelgren, Elna och August.
Alver, Nanny och Tage.
Blomkvist, Nelly.
Ekberg-Åkesson, Anna och Hans.
Grönvall, Lotten och Lorens.
Hansson, Ester och Olof.
Hansson, Botilda och Johan.
Henrichsen, Ulrika.
Holek, Hildur och August.
Holmgren, Matilda.
Johansson, Hilda.
Jönsson, Johanna och Conrad.
Larsson, Martha.
Lenander, Hanna och August.
Malmö östra soc. dem. kvinnoklubb.
Mårtensson, Matilda.
Nilsson, Anna och Per.
Olsson, Signe och Enfrid.
Olsson, Anna.
Persson, Inez och Carl.
Persson, Helga och Martin.
Pettersson, Mathilda och Anders.
Roos, Anna och Birger.
Schmädicke, Beda.
Sterky, Anna.

Mjölby.

Andersson, Lisa.
André, Elin.
Axelsson, Emma.
Berglund, Oga.
Blom, Anna.
Blomberg, Anna.
Borg, Klara.
Brogren, Anna och Mauritz.
Cesar, Beda.
Dahlström, Olga och Karl.
Ehrenberg, Karin, med familj.
Ekstam, Ebba.
Ericsson, Ester.
Fransén, Ida.

Fransén, Augusta.
 Gustafsson, Agnes.
 Hammar, Selma.
 Herrnell, Elin.
 Holmgren, Maria.
 Johansson, Milda och Valfrid.
 Johansson, Greta och Herbert.
 Johansson, Lisa och Nisse.
 Johansson, Otilia.
 Johansson, Ebba, med familj.
 Johansson, Mina.
 Karlsson, Hanna.
 Karlsson, Elin.
 Karlsson, Anna.
 Karlsson, Svea och Robert.
 Karlander, Ebba.
 Klint, Anna och Knut.
 Kindstedt, Eva.
 Krantz, Julia och Valfrid.
 Krantz, Hildur.
 Krantz, Maja och Anton.
 Kullbom, Gunhild, med familj.
 Kullin, Berta, med familj.
 Lantz, Anna och Gustaf.
 Lind, Signe och Johan.
 Lindén, Betty.
 Linder, Ellen.
 Lundberg, Hanna och Johan.
 Lundin, Evy, med familj.
 Lövstedt, Anna.
 Nilsson, Sara och Nils G.
 Norr, Sofia, med familj.
 Nyberg, Elin och Aron.
 Nygren, Hanna.
 Olsson, Anna, med familj.
 Pantzar, Anna.
 Persson, Anna.
 Pettersson, Anna och Erik.
 Pettersson, Ella och Gustaf.
 Rydh, Beda.
 Rydoff, Augusta och John.
 Rödin, Elna.
 Samuelsson, Matilda.
 Seiron, Anna.
 Sjögren, Ida och Ernst.
 Sund, Märta och Gunnar.
 Sundberg, Nanny.
 Sundbäck, Hulda.
 Svensson, Alma.
 Törnell, Teresia.
 Uller, Sigrid, med familj.
 Wigren, Selma, med familj.

Mora.

Isaksson, Ida och Karl.
 Johansson, Hilda och Karl.
 Karlsson, Emmy.
 Lundvall, Frida och Andreas.
 Lundvall, Hilda och Gustav.
 Lövgren, Hulda och Gustav.
 Nilsson, Anna och Göran.
 Rehnberg, Maria och Oskar.

Nacka.

Andersson, Gunni och Ludvig.
 Andersson, Sara och Martin.
 Appelkvist, Frida.
 Carlsson, Sissi och Edvin.
 Karlsson, Maria och August.
 Krusell, Betty och Gustaf.
 Lundberg, Mari.
 Salström, Laura och Evald.
 Sundberg, Elin.
 Swanström, Alma och Kalle.
 Säaf, Maja och Fredrik.
 Wallentheim, Annie och Adolf.
 Wahlberg, Jenny och Emil.
 Wikfors, Gerda och Adler.
 Wiktorin, Anna.
 Öhman, Maja.

Norrköping.

Andersson, Vera.
 Bergman, Sigrid.
 Blad, Anna.
 Carlsson, Maja.
 Cederstrand, Ellen.
 Davidsson, Tyra.
 Gillner-Ringenson, Sigrid.
 Gustavsson, Anna.
 Hagelin, Jenny.
 Heydl, Ida.
 Karlsson, Anna.
 Karlsson, Hildur.
 Karlsson, Hulda.
 Kullander, Alma.
 Käck, Klara.
 Larsson, Stina.
 Norrman, Eva.
 Persson, Hilma.
 Pettersson, Anna.
 Pettersson, Edit.
 Wallentin, Elin.
 Wennström, Maja.
 Öhman, Hilma.

Nyköping.

Andersson, Gertrud och Albert.
 Blom, Augusta, med familj.
 Eklund, Olga och Axel.
 Eriksson, Regina, med familj.
 Hall, Augusta och Anton.
 Hall, Greta och Erik.
 Grahm, Selma och Axel.
 Johansson, Hedvig och Karl.
 Johansson, Jenny och Sven.
 Jonsson, Matilda och Alfred.
 Kron, Hilma och Jakob.
 Larsson, Elin och Oscar.
 Larsson, Elna och Axel.
 Lindqvist, Emma, med familj.
 Lundberg, Hildur, med familj.
 Olsson, Mathilda.
 Sandberg, Stina, med familj.
 Svensson, Therese, med familj.
 Svanteson, Anna, med familj.
 Törnqvist, Emma, med familj.
 Tapper, Elin och Holger.
 Wester, Emma och Manne.
 Wärn, Ida, med familj.

Nynäshamn.

Agrell, Anna.
 Alderin, Clara.
 Almér, Frida.
 Ahlgren, Anna.
 Andersson, Agnes.
 Engström, Lotten.
 Ekman, Anna.
 Eriksson, Elsa.
 Göransson, Ida.
 Hallberg, Astrid.
 Hultberg, Lexy.
 Karlsson, Karolina.
 Karlsson, Ida.
 Larsson, Anna.
 Markström, Signe.
 Nicklasson, Tekla.
 Pettersson, Emy.
 Pettersson, Mimmi.
 Pettersson, Anna.
 Sandin, Linnea.

Nävekvärn.

Andersson, Hilda.
 Andersson, Olga.
 Hagberg, Maria.
 Holmberg, Malin.
 Johansson, Ester.
 Larsson, Gerda.
 Nordström, Olga.

Nyström, Elin.
 Sundström, Lilly.
 Wahlström, Greta.

Ortsviken-Skönsberg.

Lindgren, Edit.
 Norberg, Anna.
 Södergren, Ada.

Oxelösund.

Andersson, Elin.
 Andersson, Hilda.
 Andersson, Selma.
 Berglund, Signe.
 Eriksson, Gerda.
 Gustavsson, Vendla.
 Göransson, Lisa.
 Johansson, Hilda.
 Löf, Emmy.
 Nilsson, Edla.
 Persson, Hedda.
 Pettersson, Frida.
 Pettersson, Klara.
 Utterstedt, Emmy.

Renholmen.

Andersson, Ingrid och Nikodemus.
 Burman, Olga och Gustaf.
 Brännström, Gunhild och Harald.
 Högdahl, Nancy och Georg.
 Landström, Valborg och Villiam.
 Vestin, Maja och Knut.
 Vestin, Karin och Teresia.

Skara.

Boström, med fru.
 Bergqvist, med fru.
 Helmérs, A., med familj.
 Karlsson, M., med fru.
 Nordh, med familj.
 Svensson, S., med familj.
 Söderberg, G., med fru.

Solna.

Börjesson, Hulda.
 Ek, Svea.
 Gelinder, Maria.
 Grönlund, Alma.
 Holm, Gerda.
 Larsson, Helena.
 Persson, Hilma.
 Svärd, Sigrid.
 Söder, Hilda.
 Östlund, Ester.
 Östlund, Maja.

Stjärnsund.

Andersson, Agda och Karl.
 Andersson, Signe.
 Andersson, Ingeborg och Valdemar.
 Andersson, Hulda och Emanuel.
 Berglund, Hulda.
 Backlund, Ester och Elis.
 Björk, Hilma och Viktor.
 Eriksson, Albertina och Erik.
 Eriksson, Hanna och Erik V.
 Engström, Elin.
 Fagerström, Alida.
 Holm, Sofi och Karl.
 Hedlund, Emilda.
 Hedman, Anna och Albin.
 Johansson, Linnéa.
 Lundgren, Anna och Alfred.
 Nilsson, Jerny.
 Nordlöf, Hilma och Hjalmar.
 Pettersson, Beda och Arvid.
 Sundberg, Frida och Axel.
 Skogsberg, Dora och Fritiof.

Stålberg, Tora.
Stolpe, Anna och Johan.
Vicksröm, Hildur och Konrad.
Vickström, Maja och Robert.

Stockholm.

Stockholms Allm. kvinnoklubb.

Agerby, Greta.
Andersson, Matilda.
Bergström, Signe.
Eriksson, Hilma.
Johansson, Astrid.
Johnsson, Ellen.
Karlén, Alma.
Porath, Sally.
Tengdahl, Alma.
Östlund, Agda.

Södra kvinnoklubben.

Bergman, Gulli.
Carlman, Helga.
Edkvist, Agnes och Maja.
Eriksson, Josefina.
Gihlenius, Hanna och Petrus.
Hallberg, Julia.
Jansson, Beda.
Lindberg, Ida.
Magnusson, Elin.
Nordgren, Anna.
Nyström, Ellen.
Rimberg, Magda.
Samuelsson, Elsa.
Svensson, Anna.
Svensson, Anna-Lisa.
Zetterberg, Stina och Rickard.

Vasastadens soc.-dem. kvinnoklubb.

Danielsson, Karin.
Danielsson, Stina.
Fern, Teckla.
Holm, Stina.
Israelsson, Maria.
Johansson, Antonia.
Jönsson, Maja.
Karlsson, Augusta.
Lange, Birgit och Alfred.
Larsson, Elsa.
Larsson, Hildur.
Lindahl, Frida.
Olsson, Annie.
Palmkvist, Beda.
Strid, Ottilia.
Vessman, Signe.

Södra Förstädernas kvinnoklubb.

Ahlborg, Ida.
Chreisti, Elin.
Fornstedt, Hilda.
Gustavsson, Emmy.
Gråberg, Ester.
Lundin, Sigrid.
Mård, Anna.
Nilsson, Hilda.
Persson, Amanda.
Persson, Ingeborg.
Pettersson, Hulda.

St Görans kvinnoklubb.

Andersson, Ida.
Fagerberg, Hilma.
Gustavsson, Alma.
Gustavsson, Svea.
Gustavsson, Terese.
Häll, Helga.
Karlsson, Anna.
Karlsson, Signe.
Larsson, Jenny.
Rockström, Henny.

Strängnäs.

Andersson, Emelia.
Askén, Gustav och Elin.
Brolin, Mimmi.
Carlsson, Axel och Rut.
Carlsson, Knut och Eva.
Carlsson, Godtfrid och Elin.
Halin, Evald och Ingeborg.
Lindahl, Edit.
Lundström, Albin och Irma.
Mählkvist, Wilhelm och Gärda.
Möller, Georg och Amanda.
Roos, David och Maja.
Schnell, Tage och Margit.
Strandh, Erik och Sigrid.
Westman, Anna.

Surahammar.

Andersson, Signe.
Andersson, Ester.
Adolfsson, Edit.
Berg, Emma.
Björkman, Hulda.
Eriksson, Sofi.
Eklund, Tilda.
Forsberg, Anna.
Forsberg, Emma.
Frisk, Charlotta.
Gustavsson, Hilma.
Hedlund, Irma.
Holmgren, Sigrid.
Jansson, Maria.
Johansson, Emelia.
Johansson, Karin.
Karlsson, Anna.
Karlsson, Hildegard.
Larsson, Olga.
Larsson, Elsa.
Lundblad, Elna.
Mård, Anna.
Nordström, Emelia.
Nykvist, Jenny.
Nyberg, Frida.
Nyberg, Hulda.
Palm, Anna.
Persson, Emma.
Persson, Lilly.
Roos, Anna.
Sjöberg, Agda.
Stake, Elin.
Söderström, Mimmi.
Törnblom, Gärda.
Östling, Agnes.

Svenljunga.

Andersson, Elin.
Andersson, Irma.
Ilbom, Berta.
Johansson, Fredrika.
Josefsson, Olga.
Lind, Emma.
Nyberg, Helga.
Olsson, Gerda.
Pettersson, Elin.
Rosenkvist, Ella.
Svensson, Hildur.
Svensson, Edit.

Tillberga.

Berglund, K. F., med familj.
Borlund, Elsa och Bengt.
Ingemarsson, K., med familj.
Johansson, Erika.
Landberg, J. E., med familj.
Nyström, O., med familj.
Thelenius, G., med familj.

Tomelilla.

Andersson, Johanna och Gustav.
Andersson, Ester och Axel.
Björck, Blenda och Viktor.
Hansson, Ella och Tage.
Landgren, Agnes och Oskar.
Olsson, Maria och Ivar.
Skooq, Mathilda och Per.

Trollhättan.

Bengtsson, Maria och Emil.
Fogel, Signe och Birger.
Gustavsson, Anna och Arvid.
Olsson, Natalia och Carl.
Rixén, Gerda och Gustav.
Weinert, Hulda och Otto.

Tumba.

Carlsson, Anna.
Ek, Hanna.
Holmkvist, Elin.
Karlsson, Maria.
Lindqvist, Sally.
Ljungman, Annie.
Mellström, Tyra.
Nordqvist, Emma.
Nyman, Selma.
Pettersson, Selma.
Widegren, Elin.

Vadstena.

Andersson, Gärda.
Andersson, Märta.
Andersson, Alma.
Andersson, Maria.
Andersson, Elsa.
Bergh, Linnéa.
Bergh, Hilma.
Blixt, Sigrid.
Danielsson, Hildur.
Eklund, Elsa.
Eklund, Lisa.
Ekberg, Anna.
Gustavsson, Anna.
Göhte, Alice.
Göransson, Maria.
Hultman, Thea.
Hjärt, Jenny.
Hjäl, Karin.
Hesselberg, Emmy.
Holmertz, Hilma.
Holmertz, Helga.
Holmertz, Astrid.
Johansson, Lilly.
Karlsson, Hilda.
Karlsson, Gerda.
Karlsson, Ester.
Karlsson, Ingrid.
Karlsson, Annie.
Kjellstrand, Edit.
Kjellstrand, Linnéa.
Larsson, Elsa.
Lunell, Hilma.
Pettersson, Lilly.
Pettersson, Elsa.
Pettersson, Frida.
Svensson, Agda.
Svensson, Elsa.
Toor, Anna.
Skooq, Hilda.
Valter, Gerda.

Västervik.

Andersson, Elin.
Axelsson, Hedda och Ingrid.
Bergwall, Lina.
Eriksson, Maria.
Frizell, Ester.
Jansson, Ella.

Johansson, Hulda.
Karlsson, Anna.
Lindqvist, Maria.
Persson, Hilda.
Spångberg, Elvira.
Svensson, Alida.
Svensson, Hildur.

Västerås.

Askerlund, Elin.
Bergling, Elsa.
Berglind, Gerda och Nils.
Daun, Blanche och Axel.
Frändberg, Hilma.
Groth, Matilda.
Gustavsson, Ebba.
Hedman, David och Signe.
Johansson, Mathilda.
Lundkvist, Edith.
Larsson, Frida.
Lundelh, Anna.
Söderqvist, Agnes och Richard.
Söderström, Signe

Visby.

Bast, Anna och Hilding.
Ekvall, Emmy och Emrik.
Fahlberg, Elsa och Hilmer.
Sundberg, Anna och Hilding.
Söderström, Nanny och Per,

Växjö.

Björkman, Karin, Herman, Elin,
Klara och Adolf.
Hallén, Augusta.
Jacobsson, Agnes och Viktor.
Pettersson, Ingeborg och Axel.
Sjögren, Signe och Karl.
Sävkvist, Emma och Karl.
Thanert, Evelina och Axel.

Ystad.

Bengtsson, Anders och Fredrika.
Blomgren, Enfrid och Irma.
Elovsson, Nils och Hanna.
Håkansson, Evald och Mia.
Johansson, P. J. och Johanna.
Jönsson, Alfred och Elin.
Ljungberg, Gustav och Anna.
Mårtensson, Gernandt och Hilma.
Nilsson, Oskar och Lilly.
Persson, Anders och Johanna.
Sjögren, Ellen.
Stenholm, Axel och Jenny.
Svensson, Ida.

Amål.

Andersson, Ellen.
Andersson, Anna och Johan.
Andersson, Ottilia och Robert.
Andersson, Karin och Gustav.
Cervin, Sofia och J. M.
Eriksson, Helena och Hjalmar.
Eriksson, Ingegerd och Werner.
Eriksson, Kristina.
Fagrell, Torborg och Hjalmar.
Gustavsson, Anna och Johan.
Halling, Anna och Alban.
Halling, Charlotta.
Havström, Anna och J. E.
Hällander, Anna och Gustav.
Johansson, Elin och Karl.
Karlsson, Anna och C. H.
Karlsson, Stina och Oskar.
Kilström, Elin och Fridolv.
Kjäller, Hulda och Karl.
Larsson, Elin och Johan.
Lindqvist, Gerda och Gustav.
Lindqvist, Bertha och Johan.
Nilsson, Stina och Hjalmar.

Nilsson, Ruth och Agard.
Nilsson, Mathilda och Karl.
Pettersson, Elsa och J. Fr.
Pettersson, Anna och Karl.
Ringgren, Ellen och Märtha.
Rundvall, Anna och David.
Törnblom, Stina och Konrad.
Walstedt, Maja, Annagreta, Olle.

Åtvidaberg.

Andersson, Bertha och Knut.
Andersson, Dagmar och Erik.
Andersson, Elsa, Ture och Gunda.
Andersson, Helny och Gustav med familj.
Bergman med familj.
Daun, Augusta, Gunnar och Ulla.
Dahlgren, Tora och Valdemar med familj.
Eriksson, Stina, Arthur och Arne.
Ekholm, Karin och Fritz.
Falk, Ruth, Karl, Britta och Götha.
Griph, Jenny, Erik och Lisa.
Griph, Anna och Ernst.
Griph, Elsa och Henning.
Jonsson, Ella, Albin och Margit.
Johansson, Hilda, Folke och Holger.
Karlsson, Agnes och Ivar.
Karlsson, Anna och Erik med familj.
Lindberg, Lina och Oskar med familj.
Lindgren, Lilly, Seth, Elis och Karl-Erik.
Lindgren, Tyra, Axel, Birgit och Ejvor.
Lundal, Alida, Oskar och Louise.
Nestor, Ingrid och John med familj.
Olsson, Agnes, Gustav och Gösta.
Pettersson, Svea.
Rundberg, Signe och Knut med familj.
Schepp, Augusta och Alfred.
Schepp, Anna och Karl med familj.
Svensson, Maja, Hjalmar och Harriet.
Skulman, Stina, Ernst och Vidar.
Sjöberg, Hilda, Martin och Mary.
Vidholm, Maria och Axel.
Zanderholm, Lydia och Hugo.
Österberg, Gertrud och Ulla.

Älmhult.

Bergström, Sofia, med familj, Elme.
Gasslander, Maja, » » »
Johansson, Linnéa och Viktor, »
Konradsson, Dagmar, med familj, »
Karlberg, Anna, John, Folke, »
Älmhults Soc.-dem. Kvinnoklubb, »

Östersund.

Ahlin, Lovisa och Anders.
Andersson, Beda och Tycko.
Andersson, Olga och Nils.
Backström, Katarina och Ante.
Bohjort, Anna och Axel.
Bolin, Bette.
Clarín, Emy.
Dahl, Anna och Erik.
Eriksson, Maria.
Eriksson, Hilda och Johan.
Holmberg, Katarina.
Holm, Laila och Sigge.
Hedlund, Edit och Werner.
Högberg, Ingeborg.
Johansson, Josefina.
Jonsson, Hanna.
Jonsson, Brita och K. J.
Karlsson, Alda och Axel H.
Karlsson, Anna och Herman.
Larsson, Elin.
Larsson, Hanna och Nils A.
Larsson, Alma.
Lindell Selma.
Sehlstedt, Lisbet.
Skarin, Hilma och C.
Stuge, Elsa och Helmer.
Wall, Agnes och W.
Wik, Anna och John.
Wågland, Stina.

God Jul och Gott Nytt År

tillönskas medlemmarna av:

Byske soc.-dem. kvinnoklubb.
Dalby soc.-dem. kvinnoklubb.
Falkenbergs soc.-dem. kvinnoklubb.
Höganäs soc.-dem. kvinnoklubb.
Järna soc.-dem. kvinnoklubb.
Karlstads soc.-dem. kvinnoklubb.
Kül soc.-dem. kvinnoklubb.
Kinna soc.-dem. kvinnoklubb.
Ljusne-Ala kvinnoklubb.
Långbans soc.-dm. kvinnoklubb.
Norrundets soc.-dem. kvinnoklubb.
Segmons soc.-dem. kvinnoklubb.
Skogstorps soc.-dem. kvinnoklubb.
Stockviks soc.-dem. kvinnoklubb.
Uppsala soc.-dem. kvinnoklubb.
Örgryste soc.-dem. kvinnoklubb.

SUNDSVALL.

Soc.-dem. Kvinnoklubben tillönskar
samtliga klubbister landet runt

En god Jul

och

Ett gott nytt år!

God Jul och Gott Nytt år

tillönskas av

Ankarsrums soc.-dem. kvinnoklubb.

God Jul och Gott Nytt år

tillönskas av

Gällö soc.-dem. kvinnoklubb.

God Jul och Gott Nytt år

tillönskas av

Huddinge soc.-dem. kvinnoklubb.

God Jul och Gott Nytt år

tillönskas kamraterna landet runt av

Spånga soc.-dem. kvinnoklubb.

God Jul och Gott Nytt år

tillönskas kamraterna landet runt av

Torshälla soc.-dem. kvinnoklubb.

God Jul och Gott Nytt år

tillönskas av

Vansbro soc.-dem. kvinnoklubb.

God Jul och Gott Nytt år

tillönskas kamraterna landet runt av

Vännäs soc.-dem. kvinnoklubb.

God Jul och Gott Nytt år

tillönskas partivännerna av

Hulda Flood.**Gävleborgs soc.-dem. kvinnodistrikts styrelse**

tillönskar medlemmarna

**God Jul och Ett Gott och
resultatrikt arbetsår!****Från kvinnoklubbarnas
arbetsfält.****Från Ystad.**

En av våra allra äldsta föreningar inom förbundet, Ystads soc.-dem. kvinnoförening, kunde 30 okt. fira sitt trettioårsjubileum. Föreningen bildades nämligen 1899. Den fjärde i ordningen av våra soc.-dem. kvinnoorganisationer, enligt uppgift.

Initiativet togs dock icke av kvinnorna utan av männen.

Ehuru icke några mera genomgripande ting kunnat utföras under de trettio åren har dock föreningen givetvis försökt göra en hel del, till fromma för de syftemål och strävanden som ligga inom ramen för vår verksamhet. Vi skola emellertid icke trötta med några torra uppräknanden ur proto-

kollen, som i flesta fall ej förmå ge en bild av det verkliga arbetet.

Naturligtvis kunde en händelse som denna periodövergång till det 4:de decenniet icke i tysthet passera utan firades med dels offentlig fest och dels med gemensamt kamratmöte.

Den offentlig festen hölls i det traditionsrika Ystads Folkets hus och hade samlat en publik på 200 personer, vilken med stort intresse lyssnade till ett föredrag av fru Signe Höjer i Lund, över ämnet "30 år av utveckling". Vidare bjöds på sång av kyrkosångerskan Sylvia Persson och på musik av en trio.

Kamratmötet hölls i Folkets parks restaurang den 3 nov. och till detta hade samlats 150 personer, däribland kamrater från Skivarp, Sjöbo och Tomelilla. Föredrag hölls av red. N. Elowsson, Ystad, över ämnet "Socialismen som fredsbefrämjare" och fröken Esther Bergkvist föredrog dikter av Anders Österling, Bo Bergman m. fl. Klubbens egna krafter medverkade med sång och till utmärkt musik trädde dansen senare. Naturligtvis bjöds även materiell förplägnad och belåtenheten med allt var allmän. *H. E.*

Strängnäs.

Strängnäs soc.-dem. kvinnoklubb hade i okt. anordnat samkvämsmöte i godtemplar-lokalen. Huvudpunkten på programmet var föredrag av fru Sigrid Gillner-Ringensson, Norrköping, som talade om kvinnans frigörelse. Det intressanta föredraget åhördes med stort intresse. Sång och musik utfördes av elever vid seminariet även detta mottaget med bifall. Med anledning av att klubben samtidigt firade femårsjubileum föredrog ordf. en kort redogörelse över

klubbens arbete varav framgick, att 45 ord. möten hållits, 3 agitationsföredrag, 1 instruktionskurs, 1 fredsföredrag i samband med firandet av internationella kvinnodagen samt gemensamt med arbetarekommunen 2 valmöten för kvinnor. Besök har gjorts vid stadens ålderdomshem och av Morgonbris har försålts 1,150 ex. Mötet som var talrikt besökt avslutades med sång. Klubben erhöi 7 nya medlemmar.

Från Kristinehamn.

Årsmöte med Kristinehamns soc.-dem. kvinnoklubb hölls den 18 februari. Klubben har under året hållit 9 ordinarie möten och 2 extra samt lika många styrelsesammanträden. Inkomster och utgifter ha balanserat på kr. 621:56. Valagitationsföredrag har anordnats med fru Gulli Bergman som talarinna. I övrigt deltog klubben i valarbetet med ekonomiskt bidrag, husagitation och utdelning av valsedlar. På förbundskongressen var klubben representerad samt vid kvinnodistriktets årskonferens.

Klubben är representerad i sattsfullmäktige, yrkes- och lärlingsskolan samt folkskolestyrelsen. Av Morgonbris har sålts 540 ex.

Till styrelse valdes: ordf. Hulda Djup, v. ordf. Emma Aspenberg, kassör Hulda Martinsson, sekr. Hilma Johansson, v. sekr. Hilda Andersson. Med kamrathälsning. *Bef.*

Från Mora.

Mora soc.-dem. kvinnoklubb firade den 2 juli 10-årsjubileum under festliga former och livlig avslutning från närliggande klubbar och arbetarekommuner. Festplats var

föreningen**för lägre****levnadskostnader****konsum**

**Alla för arbetarrörelsen
intresserade kvinnor**

böra läsa Landsorganisationens
tidskrift

**Fackförenings-
rörelsen.**

Den utkommer med ett
24-sidigt häfte varje
vecka och kostar för
helt år kr. 6:15, för
halvt år kr. 3:15.

Prönumerationen kan ske antingen
genom postverket eller direkt hos
tidskriftens exp., adress: Landsekre-
tariatet, Barnhusgatan 18, Stockholm.

folkparkens lokaler, som vackert smyckats
med blommor och grönt samt med kvinno-
klubbens standar i fonden. Efter sång
samt hälsningstal av klubbens ordf., höll
red. Otto Nilsson högtidstalet, mottaget med
livligt bifall. Efter ett musiknummer fö-
redrogs 10-årsberättelsen, som gav en åter-
blick på de gångna årens arbete.

Klubben bildades 18 april 1919 av red.
Rickhard Lindström. Medlemsantalet är nu
27. Klubben är ansluten till kvinnoförbun-
det och kvinmodistriktet. Klubben har läm-
nat anslag till några olika stipendier för
bevistandet av kurser. En mångfald olika
aktuella frågor ha överlagts om under den
gångna tioårsperioden. I agitatoriskt syfte
har klubben under åren anordnat en mängd
kurser och fester bl. a.; föredrag ha hållits
av fruarna Ruth Gustafson, Agnes Söder-
quist, Disa Västberg, Malin Bennett och
Hildur Alvé. Morgonbris har dels sålts,
dels delats ut gratis. Broschyrer och bö-
cker i sociala frågor ha spritts eller an-
vänts som upplysningsmaterial vid offent-
liga möten. I det kommunala samhällsarbetet
har klubben tagit livlig del och gjort be-
hjärtansvärda initiativ. Sälunda har till
skoloräds- och kyrkostämmor framförts be-
gåran om fri skolmaterial och skoltandvård
samt en del andra önskemål. Frågan om
inrättandet av en förlossningsavdelning vid
lasarettet i Mora har av klubben förts inför
landstinget med resultat, att en kommitté
tillsatts för frågans utredning.

I de olika kommunala institutionerna är
klubben representerad. Klubbens medel ha,
utom till de ordinarie utgifterna, använts
till agitation, kurser, beklädnad av fattiga
barn, andelseckning i Dala-Demokraten samt
föreningen Folkets hus.

Samarbetet med arbetarekommunen har
hela tiden varit det bästa. Gemensamma
möten ha anordnats och aktuella frågor
gemensamt diskuterats.

Efter redogörandet för klubbens väsent-
ligaste arbete under de gångna åren, som
här endast antydningvis berörts, intogs ge-
mensam middag, varpå följde underhåll-
ning av olika slag till långt in på "små-
timmarna". Ref.

Från Långban.

Långbans soc.-dem. kvinnoklubb hade den
27-28 sept. instruktionskurs, med fru Alma
Norsell från Karlstad som ledarinna. För

Fru Maria Bergsten 50 år.

Den 6 nov. 1929 fyllde fru Maria Berg-
sten 50 år. Sedan Gävleklubben åter upp-
tog sitt arbete efter några års vila har fru
B. varit och är fortfarande vår värderade
kassör. Med sitt lugna och försynta sätt
och sitt säkra omdöme har klubben i henne
ett gott och säkert stöd.

Vi önska henne därför nu på högtidsda-
gen ett hjärtligt lycka till i fortsättningen
och vi hoppas ännu i många år få ta hen-
nes krafter och hjälp i anspråk till klub-
bens framgång och fortsatta arbete för de
socialdemokratiska idéerna. Ref.

KASSÖRERNA

bedjas att vid postgiroförändelserna
till Morgonbris och förbundet
sända dem under var sin adress, så-
ledes för tidningen, postgiro n:r
50196, adress: Tidningen Morgon-
bris, Upplandsgatan 1, Stockholm.
För förbundet, postgiro n:r 50197,
adress: Sv. Soc.-dem. Kvinnoför-
bund, Upplandsgatan 1, Stockholm.
På postkupongen angives om försän-
delsen gäller kontingent, kongress-
fonden eller materiel o. s. v.

Förbundsmärket.

Vårt vackra föreningsmärke bör
ägas av alla förbundskamrater.

Rekvireras från förbundsexpedi-
tionen.

arbetarrörelsen intresserade kvinnor hade
samlats för att delta i kursen. Olika äm-
nen genomgicks med stort intresse. Riks-
dagsman H. Norling, Lesjöfors, höll före-
läsning om "Samhällsvård", som hölls po-
pulärt och belysande. Alla deltagare voro
synnerligen belättna med sina dagar. Ref.

**Aktiebolaget
Arbetarnes Tryckeri**

FOLKETS HUS, STOCKHOLM

TEL.: 2276, NORR 4043

*

Rekommenderar sig till utfö-
rande av alla slags trycksaker

*

Moderna stilar
Snabbt utförande
Moderata priser

**Damskrädderi och
Ateljé för klänningsömnad**

TEGNÉRGATAN 1, 2 tr.
Tel. 9581

(Hållplats för spårv.-linjerna 1 o. 6 o.
busslinje 55)

Emottager beställningsarbete å all
ömnad som hör till 1:sta klass
damskrädderi o. klänningsateljé.
Välgjort arbete o. humana priser.

Vördsamt **Ruth Gustafson.**

**GYNNA MORGONBRIS
ANNONSÖRER!**

KAFFE

i parti och minut köpes bäst och billigast från
Handelsfirman HERMES, Birger Jarls-
gatan 71, Stockholm. Tel. N, 116 74. 4 1/2
kg. fraktfritt. Agenter ant. (Begär prislist.)
)Äberopa denna tidning.)

Liten familj

blir inte stor om man i
god tid gör sina inköp hos
oss. Upplysningsbroschyrer
och prislista mot 45 öres porto. Privat
avsändare om så begäras.

Nils Adamsson,

Jakobsgatan 22, Stockholm 1.

Föreningar.

Tag skeden i vacker hand!

— En mängd föreningar lägga nu vackra slantar till sin kassa medelst vårt nya originella spel:

'Tag skeden i vacker hand!'

— Sats om 100 alum. kaffeskedar i vackert silvermönster, äkta kaffeservis r. 12 pers., samt dragningsstillbehör, endast 21 kr. Inbringar 50 kr. Ytterst lättskött och anslående. Satsen åtgår på en liten stund vid t. ex. kaffepausen å föreningsmötet. Vid basar åtgå flera satser. Överbliven dublettsats återtages gärna. Betalning efteråt. Endast för föreningar.

— Klipp annonsen och rekvirera för nästa möte, fest eller basar. Katalog fritt.

WESSLINGS BASARVARU A.-B.

Västerlånggatan 66, Stockholm. T. 27 38.

Rådfrågningsbyråer.

Västgöta—Dals soc.-dem. kvinnodistrikts rådfrågningsbyrå för mödrar. Doktor Gärda Lidfors av Geijerstam, Götabergsgatan 26, Göteborg. Tel. 22 50. Mottagning vardagar kl. 11 f. m.—1 e. m.

Morgonbris.

Tidning för den socialdemokratiska kvinnorörelsen.

Utgives av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

Redaktör: Signe Vessman, Tel. Norr 244 36. Upplandsgatan 85, Stockholm.

Expedition: Upplandsgatan 1, 3 tr. Tel. Norr 288 86. Postgiro n:r 50196.

För annonsavdelningen: Astrid Johansson, S:t Eriksgatan 77. Tel. Vasa 158 38.

Prenumerationspris: Helt år kr. 3:—, halvt år kr. 1:50; lösnnummer 25 öre.

Annonspris: Sista sidan 25 öre, textsidan 40 öre pr mm.

Sv. Soc.-dem. Kvinnoförbund. Ordf. Signe Vessman. Tel. Norr 244 36. Expeditionsförelse: Gulli Bergman, Upplandsgat. 1, 3 tr. ö. g. Tel. Norr 288 86. Postgiro 50197.

Stockholms läns soc.-dem. kvinnodistrikt.

Adr.: Ordf. Sara Andersson, Igelboda. Tel. Ektorp 18. Kassör fru Gerda Bergstrand, Bromsten.

ARBETAR-BODENS DAMEKIPERING

Holländaregatan 7

säljer till lägsta pris Dam- & Barnkoffor.

Dam- & Barnunderkläder.

Extra starka barnstrumpor.

Sthlns Allm. Kvinnoklubb

sammanträder första torsdagen i varje månad. Lokal: Västmannagatan 1, 1tr.

OBS! Ändrad lokal.

Ordförande Fru Anna Karlsson, Jungfrugatan 41 B, 3 tr.

Stockholms södra kvinnoklubb

(soc.-dem.) håller ordinarie sammanträde 2:dra torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. å lokalen Kocksgatan 24, sal C, i. p. g. n. b.

Ordf. fru Beda Jansson, Blekingegat. 65, 3 tr., Stockholm. Styrelsen.

Kungsholms soc.-dem. kvinnoklubb

sammanträder 2:a fredagen i varje månad kl. 7.30 e. m.

Ordf. fru Vilma Iskull, Lindhagensgatan 69. Tel. Kungsh. 67 90.

Vasastadens soc.-dem. kvinnoklubb

har ord. möte 1:sta onsdagen i varje månad Torsgatan 42, kl. 7.30 e. m.

Uppbörd och inskrivning varje möte.

Obs! Ändrad lokal.

Styrelsen.

S:t Görans soc.-dem. kvinnoklubb

håller möte 1:sta torsdagen i månaden kl. 7.30 e. m.

Ordf. fru Jenny Larsson, Arbetaregatan 21. Tel. Kungsh. 97 89.

Föreningen för hembiträden i Stockholm

håller möte varje torsdag kl. 8.30 e. m. i Studiehemmet, Drottninggatan 88, 1 tr.

Styrelsen.

Enskede soc.-dem. kvinnoklubb

håller ord. möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus, Källvägen. Ordf. fru Lotten Olsson, Graningegr. 5, Stureby. Tel. 36.

Eskilstuna soc.-dem. kvinnoklubb

håller ordinarie möte 1:sta onsdagen i varje månad kl. 7 e. m. i Folkets Hus lilla sal.

Styrelsen.

Göteborgs soc.-dem. kvinnoklubb

håller möte 1:sta tisdagen i månaden kl. 8 e. m. i Arb.-föreningens H-sal.

Styrelsen.

Göteborgs östra soc.-dem. kvinnoklubb

håller möte 3:dje tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. Lokal Bondegatan 14.

Hässelby soc.-dem. kvinnoklubb

håller möte 2:dra onsdagen i månaden kl. 8 e. m. i Folkets Hus B-sal. Styrelsen.

Billesholms soc.-dem. kvinnoklubb

håller ord. möte i Folkets Hus i Södra Vram 2:dra tisdagen i varje månad kl. 7 e. m.

Ordf. fru Anna Forss, Billesholms gruva. Sekr. fru Ida Ludström, Ljungsgård, Billesholms gruva. Styrelsen.

Malmö soc.-dem. kvinnoklubb

håller ord. möte första torsdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus, sal 7. Ordf. fru Bothilda Hansson, Norra Vallgatan 118. Korresp. sekr. fru Martha Larsson, Sorgenfriväg. 7 a. Tel. 10 06.

Mjölby soc.-dem. kvinnoklubb

håller ordinarie möte 3:dje måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus. Ordf. Hanna Nygren, Box 31, Mjölby. Styrelsen.

Nynäshamns soc.-dem. kvinnoklubb

håller möte 2:dra mänd. i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus A-sal. Ordf. fru Elsa Eriksson, Centralgatan 68.

Solna soc.-dem. kvinnoklubb

håller möte 1:sta tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Huvudsta och Hagalunds Folkets Hus omväxlande. I dec. hålles mötet i Huvudsta. Styrelsen.

Spånga soc.-dem. kvinnoklubb

håller ordinarie möte 1:sta torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Sundbybergs soc.-dem. kvinnoklubb

håller möte 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus C-sal.

Styrelsen.

Södertälje soc.-dem. kvinnoklubb

håller ordinarie möten 2:dra måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus. Ordf. fru Anna Ericsson, Folkets Hus. Tel. 2 37. Styrelsen.

Tillberga soc.-dem. kvinnoklubb

håller ordinarie möten 1:sta och 3:dje måndagen i varje månad kl. 8.30 e. m. i Folkets Hus.

Turebergs soc.-dem. kvinnoklubb

håller möte 2:dra måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i gamla skolan. Ordf. fru Anna Ahlzen, Tureberg. Styrelsen.

Väsby soc.-dem. kvinnoklubb

håller ordinarie möte 2:dra tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus. Ordf. fru Greta Hagström, Löteberg, Uppl. Väsby. Styrelsen.

Örgryte soc.-dem. kvinnoklubb

håller möte 1:sta onsdagen i månaden kl. 7.30 e. m. i Godtemplarlokalen, Gärda. Styrelsen.